

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890.   Andra Kammaren.   N:o 40.

Onsdagen den 7 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne april.

§ 2.

Föredrogos, hvar för sig, och biföllos statsutskottets memorial: n:o 64, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och n:o 65, angående väckt förslag om gratifikation åt f. d. kanslisten C. W. Malm.

§ 3.

Till fortsatt handläggning företogs särskilda utskottets för behandling af förslag angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna utlåtande n:o 1; och gjordes dervid början med

Punkten 14.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit, att två lektorsbefattningar vid allmänna läroverket i Strengnäs samt en lektorsbefattning och två adjunksbefattningar vid allmänna läroverket i Vesterås måtte indragas, sedan innehafvarne öfverflyttats till andra allmänna läroverk, hemstälde utskottet i föreliggande punkt, att Riksdagen måtte endast på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förslag, att två lektorsbefattningar vid allmänna läroverket i Strengnäs och en lektorsbefattning vid allmänna läroverket i Vesterås må indragas, sedan innehafvarne öfverflyttats till andra allmänna läroverk.

I fråga härom anförde

Herr Jonsson i Hof: I följd af kammarens beslut i 13:de punkten, att undervisning å reallinien i sjunde klassen vid Vesterås läroverk icke skulle meddelas, men att deremot sådan undervisning skulle lemnas vid Nyköpings läroverk, skall jag nu yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition derom att två lektorsbefattningar vid allmänna läroverket i Strengnäs samt en lektorsbefattning och två adjunksbefattningar vid allmänna läroverket i Vesterås må indragas, sedan innehafvarne öfverflyttats till andra allmänna läroverk; och anhåller jag om proposition på detta mitt yrkande.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan i hvad densamma skilde sig från Kongl. Maj:ts framställning, biföll kammaren denna senare oförändrad.

Punkten 15.

*Angående
inrättande af
åtskilliga
nya lärare-
platser.*

I punkt. 13 af propositionen hade Kongl. Maj:t föreslagit, "att — i den mån tillgångar blifva disponibla genom tillämpning af föreslagna bestämmelser om indragning af vissa läroverk — utom förut nämnda, följande nya lärarebefattningar må upprättas, nemligen: i Stockholm: vid högre latinläroverket å Norrmalm en gymnastiklärarebefattning samt å en för samtliga under direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk lydande läroverk gemensam stat tre lektors- och femton adjunksbefattningar; vid högre läroverket i Nyköping en lektorsbefattning; vid högre läroverket i Malmö en lektorsbefattning; vid högre läroverket i Helsingborg två lektors- och två adjunksbefattningar; vid högre realläroverket i Göteborg en lektors- och tre adjunksbefattningar; vid högre läroverket i Karlstad tre adjunksbefattningar; samt vid högre läroverket i Umeå en lektorsbefattning; dock, hvad lärarebefattningarna vid läroverket i Helsingborg angår, med vilkor att stadsfullmäktige derstädes åtaga sig att med det bidrag, som möjligen kan erhållas af stiftets byggnadskassa och läroverkets enskilda byggnadsfond, tillhandahålla läroverket erforderliga och ändamålsenliga undervisningslokaler äfvensom bostad eller hyresersättning åt rektor."

Derjemte hade herr *P. Lundén* (motion n:o 215 inom Andra Kammaren) föreslagit, att antalet ämneslärare vid femklassiga allmänna läroverket i Göteborg måtte ökas med minst en.

Med anledning häraf hemstälde nu utskottet: "att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förslag och herr Lundéns motion, i hvad denna rör anställandet af flere ordinarie ämneslärare vid femklassiga allmänna läroverket i Göteborg, att — i den mån tillgångar blifva disponibla genom tillämpning af föreslagna bestämmelser om indragning af vissa läroverk — utom förut nämnda, följande nya lärarebefattningar må upprättas, nemligen: i Stockholm: vid högre latinläroverket å Norrmalm en gymnastiklärarebefattning samt å en för samtliga under direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk lydande läroverk gemensam stat tre lektors- och femton adjunks-

befattningar; vid högre läroverket i Malmö en lektorsbefattning; vid högre läroverket i Helsingborg två lektors- och två adjunktsbefattningar; vid högre realläroverket i Göteborg en lektors- och tre adjunktsbefattningar; vid femklassiga läroverket i Göteborg en adjunktsbefattning; samt vid högre läroverket i Karstad tre adjunktsbefattningar; dock, hvad lärarebefattningarna vid läroverket i Helsingborg angår, med vilkor att stadsfullmäktige derstädes åtaga sig att med det bidrag, som möjligen kan erhållas af stiftets byggnadskassa och läroverkets enskilda byggnadsfond, tillhandahålla läroverket erforderliga och ändamålsenliga undervisningslokaler äfvensom bostad eller hyresersättning åt rektor.“

Vid punkten funnos fogade reservationer: af herrar *A. N. Sundberg* och *G. F. Gilljam*, hvilka yttrat:

“På grund af hvad vi i vår reservation vid punkt. 13 anfört och med biträdande i öfrigt af hvad utskottet i denna punkt hemställt, yrka vi, att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag, att en ny lektorsbefattning upprättas vid högre läroverket i Nyköping“;

af herr *S. J. Kardell*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts framställning om upprättande af en ny lektorsbefattning vid Umeå allmänna läroverk; samt af herr *P. Andersson* i Högkil.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Ryding, som yttrade: Såsom herrarne finna af handlingarna, har i Kongl. Maj:ts proposition föreslagits, att en ny lektorsbefattning skulle inrättas vid högre läroverket i Umeå; men denna framställning har af särskilda utskottet blifvit afstyrkt. Då jag erhöll kännedom om resultatet af utskottets arbete i denna del, lät jag mig angeläget vara att från ort och ställe inhemta tillförlitliga upplysningar i ämnet. Dessa hafva nu kommit mig till handa, och då de lemna ett ytterligare stöd åt Kongl. Maj:ts proposition, anser jag mig böra gifva kammaren del deraf. Min meddelare, som, inom parentes sagdt, är en af de mest kompetenta personerna att bedöma hithörande förhållanden, skriver bland annat följande: “Läroverket i Umeå är fullständigt på både latin- och realinien. Under de sistförflutna 10 åren hafva *ärligen* efter aflagd mogenhetsexamen afgått från läroverket 17—28 latinare och 2—7 realister. Innevarande termin hafva till afgångsexamen anmält sig 20 lärjungar (deraf 4 realister). Det är att märka, att öfverskolans lärjungeantal härstädes städse varit ovanligt högt i jemförelse med nederskolans lärjungeantal, hvilket är ett motsatt förhållande mot hvad som brukar vara fallet vid andra läroverk, beroende på att lärjungar från Örnsköldsvik, Skellefteå och Piteå brukat öfvergå till öfverskolan härstädes. Härvarande öfverskolas lärjungeantal har under de sista tio åren varierat mellan 95 och 127 (efter branden har antalet dock nedgått till 68). Nu är lektorernas uppgift att uppehålla undervisningen i öfverskolan (klasserna 6 och 7); åtminstone böra de räkna till för undervisningen i sjunde och öfre sjetta klasserna. Under förut nämnda tidsperiod har

*Angående
inrättande af
åtskilliga
nya lärare-
platser.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
åtskilliga
nya lärare-
platser.
(Forts.)

antalet undervisningstimmar i öfverskolan (efter skedda sammanslagningar af klasser och linier) varit 219. Hvarje lektor är skyldig undervisa 20—22 timmar i veckan och rektor 12—16. Antalet lektorer är här 5 utom rektor. Dessa kunna således sköta högst 126 timmars undervisning. *Icke mindre än 93 timmars undervisning i öfverskolan måste således bestridas af adjunkter, och detta äfven om lektorerna hafva maximum af undervisningstimmar*, hvilket sällan är fallet, ja stundom omöjligt. Härvarande lektorer räcka sålunda till endast för undervisningen i öfre och nedre sjunde klasserna. Ja, lektorn i matematik och fysik kan ej sköta all matematisk och fysisk undervisning i dessa klasser utan räcker nätt och jemnt till för matematiken ensamt. Men det skall vara en synnerligt lycklig tillfällighet, om en adjunkt är kompetent att lära matematik i sjunde eller till och med i öfre sjetta realklassen. Icke heller fins någon lektor i naturalhistoria, hvilket är bra oegentligt, då afgangsexamen i ämnet förekommer hvarje år på samma gång som mogenhetsexamen i andra ämnen.

Af det anförda framgår tillräckligt tydligt, att härvarande allmänna lärverk verkligen är i behof af ytterligare en lektor, t. ex. i naturalhistoria och matematik. Att läroverkets hela lärjungeantal är litet i jämförelse med många andra läroverks är visst sant, synnerligast om man ser på nederskolans lärjungeantal, men skall undervisningen skötas som den bör, så fordras dertill kompetente lärare, och man kan väl ej med skäl fordra, att adjunkter skola ega kompetens för undervisningen på läroverkets högsta stadier.“

För min del är jag säker på, att, om utskottet erhållit dessa upplysningar, innan utskottet fattade sitt beslut i denna punkt, skulle resultatet blifvit helt annat, än det nu är. Jag yrkar därför afslag på utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i nu omhandlade del.

Vidare anförde

Herr Månsson: Jag tillåter mig att yrka rent afslag på denna punkt. Ett afslag härå vore nemligen i full konsekvens med det beslut, som kammaren förut fattat beträffande första punkten af detta utlåtande, nemligen att indraga de allmänna läroverkens första klass. Indrages denna klass, blifva derigenom inbesparade mellan 60 och 70 lärareplatser; och då här endast föreslås 28 nya lärareplatser, finnas tillräckligt med lärare, hvilka, såsom obehöfliga på vissa orter, kunde förflyttas t. ex. hit till Stockholm, der det för närvarande är af trängande behof att få lärarekrafterna förstärkta.

Det är alltså i full öfverensstämmelse med kammarens beslut i första punkten, som jag nu yrkar afslag på föreliggande punkt 15.

Herr Jonsson i Hof: Jag deremot tror icke, att det är skäl att afslå den föreliggande punkten, och detta oberoende af, huru frågan om första klassens indragning kommer att utfalla. Ty äfven om man förutsätter, att första klassen kommer att indragas, så hindrar

det icke, att man kan öka antalet ordinarie platser, emedan det är tillräckligt med extra lärare qvar ändå för att minska antalet lärare öfver hufvud till erforderligt antal, om första klassen indrages. För närvarande finnes det omkring 120 extra lärare, och genom indragning af första klassen skulle uppstå en minskning i hela lärare-antalet af omkring 60 lärare. Och då här är fråga om att göra en ökning af, om jag minnes rätt, bortåt 30 ordinarie lärare utöfver nuvarande antal, skulle det blifva ett betydande antal extra lärare qvar, äfven om första klassen skulle indragas, hvartill för öfrigt icke förefinnes någon utsigt.

*Angående
inrättande af
åtskilliga
nya lärare-
platser.
(Forts.)*

Man kan med full rätt hålla på vissa principer med afseende å undervisningsväsendets ordnande och på denna grund med fog sätta sig emot den reform, som är Riksdagen förelagd med afseende å löne-regleringen. Men deremot tror jag, att kammaren här är i tillfälle att öfva någon rättvisa mot de lärare, som bäst äro i behof af tillökning i sina löneförmåner, utan att man dermed på något sätt gifver efter sina fordringar på reformer i undervisningsväsendet. Ty det är gifvet, att, då en sådan mängd extra lärare, jemfördt med antalet af de ordinarie lärarne, finnes, så måste dessa extra lärare, hvilka icke hafva mer än 1,500 kronor i årslön, hafva att kämpa med stora svårigheter och sålunda vara väl förtjenta af den höjning i sina löner, hvilken blefve följden af ett bifall till denna punkt. Under förutsättning att den gamla lönestaten i öfrigt skulle få stå qvar, skulle dessa extra lärare genom bifall till förevarande förslag i allt fall komma till en lön af 2,000 kronor, och att denna lön icke är för stor, tror jag, att vi kunna vara ense om.

I afseende å frågan om inrättande af ett nytt lektorat i Umeå, skulle utskottet utan tvifvel hafva biträdt Kongl. Maj:ts förslag i denna del, om icke lärjungeantalet vid läroverket derstädes efter senaste eldsvådan betydligt nedgått och man nu icke kunde veta, om en höjning af detta antal framdeles åter komme att inträda. Det har varit på denna grund, som utskottet ansett den ifrågasatta lektorsbefattningen för närvarande obehöflig; men säkerligen skall Riksdagen, om det visar sig, att lärjungeantalet åter ökas, bevilja anslag till en sådan lektorstjenst. I utskottets hemställan i denna punkt måste deremot en annan förändring ske, till följd deraf att kammaren i måndags beslöt, att undervisning i de högre klasserna på reallinien skall ega rum vid läroverket i Nyköping. Kongl. Maj:t hade föreslagit en ny lektorsbeställning der för detta ändamål, men utskottet afstyrkte förslaget om undervisning der på den reala linien. När nu kammaren bifallit Kongl. Maj:ts förslag i denna del, så följer deraf, att man måste hafva en ny lektorsbefattning vid detta läroverk. Jag tar mig därför friheten att yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, att efter orden "femton adjunktsbefattningar" inskjutas orden: "vid högre läroverket i Nyköping en lektorsbefattning".

Jag anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Bergman: Jag ber att få inskränka mig till att instämma med den siste talaren. Jag visste icke, att han begärt ordet och

*Angående
inrättande af
åtskilliga
nya lärare-
platser.
(Forts.)*

hvilket yrkande han skulle framställa. Jag vill dock ytterligare rästa kammarens uppmärksamhet på hvad den föregående talaren yttrade om de föreslagna nya ordinarie lärarebefattningarna och tillägger, att det finnes läroverk, der antalet extra ordinarie lärare är till och med större än antalet ordinarie lärare, samt att vid åtskilliga läroverk antalet ordinarie lärare och extra lärare är ungefär lika stort. Vid ett fullständigt läroverk finnas 15 ordinarie lärare men 16 extra ordinarie, hvilket antal icke obetydligt ökas, då en eller annan af de ordinarie lärarne af en eller annan anledning åtnjuter tjänstledighet. Vid Göteborgs realläroverk finnas 14 ordinarie lärare, rektor inräknad, men 11 extra ordinarie; vid femklassiga läroverket derstädes 8 ordinarie och 7 extra ordinarie lärare. Sådant kan naturligtvis icke, från undervisningens synpunkt sedt, vara lämpligt.

Jag skall emellertid be att i öfrigt få instämma med herr Olof Jonsson.

Herr Månsson: Jag vidblifver mitt yrkande.

Beträffande de extra lärarne bör man genom det beslut, som kammaren fattat om första klassens indragning, kunna knappa af på dem med omkring 40 à 50 stycken, och då kunna dessa lärare, som jag förut nämnt, flyttas t. ex. hit till Stockholm, der de bäst behövas. Jag vill fästa uppmärksamheten på vigten af ett beslut i sådan riktning. Ty om man icke lyckas komma till något resultat med läroverksfrågan vid denna riksdag, hvilket jag tror och herrarne litet hvar torde finna ser mörkt ut, så kan det vara godt för dem, som hafva den åsigten, att första klassen bör indragas, att man nu omfattar och vidhåller konsekvensen af det beslut, som derom här förut är fattadt.

Jag tillåter mig därför, med fäst afseende på läroverksfrågans behandling i framtiden, fortfarande yrka rent afslag å utskottets hemställan.

Herr Bergman: Herr Olof Jonson yttrade, att det fans 120 extra lärare för närvarande tjänstgörande. Om man också derifrån subtraherar det maximiantal, som herr Ivar Månsson sade skola kunna undvaras, i fall första klassen indrages, kvarstå ändå 70. De platser, som Kougl. Maj:t begärt att nu få uppföra på ordinarie stat, gå icke upp till mer än halfva detta antal. Dessutom är det icke meningen att genast anslå medel till dessa nya platser och tillsätta dem genast, utan blott i den mån lärarne vid pedagogierna afgå. Det kan således dröja ganska länge ännu, innan dessa platser komma att tillsättas, och med den benägenhet lärjungeantalet såväl i folkskolor som i de allmänna läroverken har att växa, bland annat genom befolkningens tillväxt, är det ingen sannolikhet för att på ordinarie stat flera platser komma att inrättas än som kunna behövas. Jag ber att få påpeka, att de flesta af dessa extra lärare gått i 8 à 10 år och väntat på ordinarie plats, och skall nu inrättandet af sådana platser återigen uppskjutas, synes mig sådant vara väl hårdt handladt mot dem.

Jag anhåller om bifall till herr Olof Jonssons förslag.

Häruti instämde herr *Wretlind*.

Herr Hedin: Jag skall anhålla om bifall till utskottets förslag med den förändring, som blifvit föreslagen af herr Olof Jonsson. De beslut, kammaren fattade rörande 5-klassiga läroverk och ombildning af vissa 3-klassiga, föranleddes af fordran på icke blott formel utan äfven reel konsekvens. Deremot påkallar icke någon inre konsekvens ett sådant förfarande, som det herr Ivar Månsson påyrkat, eller afslag å den nu föredragna punkten. Ty det är klart, att kammarens beslut i afseende på första klassen, huru riktigt det än i och för sig må vara, icke nu kan leda till åsyftad effekt. Under sådant förhållande lär man icke för en rent yttre konsekvens böra beröfva sig tillfället att göra den verkliga förbättring i de allmänna läroverken, som här är föreslagen, och på samma gång gifva den lilla gård af rättvisa, som extralärarne så länge väntat på.

Herr Kardell: Vi kunna vara öfvertygade, att Kongl. Maj:t i föreliggande proposition icke begärt annat, än hvad som är absolut nödvändigt. Och vi kunna därför vara förvissade om, att den föreslagna lektorsbefattningen i Umeå är lika behöflig som någon annan af de föreslagna nya befattningarna. Vål har staden Umeå lidit betydligt i följd af den olycka, som öfvergick staden vid den stora förhärjande branden 1888, men följderna af denna olycka torde snart vara öfver, och då skall allt komma att åter inträda i de gamla förhållandena. För öfrigt är antalet lärjungar derstädes i de högre klasserna allt fortfarande mycket stort, hvadan sålunda den föreslagna nya lektorsbefattningen nog torde kunna anses redan nu vara behöflig. Och då nu här föreslagits, att kammaren skulle bifalla inrättandet af den af Kongl. Maj:t äskade nya lektorsbefattningen i Nyköping, så synes mig obilligt, om från de nya befattningar, som Kongl. Maj:t begärt, ensamt denna i Umeå skulle undantagas.

Jag ber därför att få hemställa, att befattningen i Umeå får följa med de andra, och yrkar för den skull bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, i hvad den afser inrättandet af nya lärarebefattningar, äfvensom till förslaget om inrättande af en ny adjunksbefattning i Göteborg.

Härmed var öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats 1:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring, som betingades af kammarens i en föregående punkt beträffande läroverket i Nyköping fattade beslut och hvilken ändring af herr Jonsson i Hof föreslagits; 2:o) bifall till utskottets hemställan med det af herr Ryding föreslagna tillägget, eller att efter orden "femton adjunksbefattningar" skulle införas orden: "vid högre läroverket i Umeå en lektorsbefattning, vid högre läroverket i Nyköping en lektorsbefattning" och 3:o) afslag å såväl Kongl. Maj:ts som utskottets hemställanden. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till det förstnämnda yrkandet. Votering begärdes. I följd häraf upptog herr talmannen, för bestäm-

*Angående
inrättande af
åtskilliga
nya lärare-
platser.
(Forts.)*

mande af kontrapositionen, å nyo de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg rent afslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Då emellertid jemväl i fråga om kontrapositionen votering äskades, blef nu först uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen om 15:de punkten i särskilda utskottets utlåtande n:o 1 antager yrkandet om afslag å såväl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts förslag och herr Lundéns motion i förevarande delar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan med det af herr Ryding föreslagna tillägg.

Denna omröstning visade 94 ja men 95 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller särskilda utskottets hemställan i 15:de punkten af utlåtandet n:o 1 med det af herr O. Jonsson i Hof föreslagna tillägg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan med det af herr Ryding föreslagna tillägg, eller att efter orden "femton adjunktsbefattningar" införas orden: "vid högre läroverket i Umeå en lektorsbefattning vid högre läroverket i Nyköping en lektorsbefattning."

Denna senare votering utföll med 116 ja mot 75 nej; hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan med tillägg af orden "vid högre läroverket i Nyköping en lektorsbefattning."

Punkterna 16—20.

Biföllos.

Punkten 21.

*Angående
arfvoden till
extra lärare
m. m.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, "att anslagen till arfvoden åt extra

lärare samt till vikariearfvoden och oförutsedda behof må sammanföras till ett anslag, som upptages å ordinarie stat till 175,000 kronor, eller 20,000 kronor mindre än det sammanslagna belopp, hvartill berörda anslag hittills varit dels å ordinarie, dels å extra stat uppförda“, men hemstälde utskottet under denna punkt, att Riksdagen måtte endast på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förslag, att till arfvoden åt extra lärare samt till vikariearfvoden och oförutsedda behof å ordinarie stat uppföres ett anslag af 135,000 kronor, samt att till arfvoden åt extra lärare beviljas ett anslag å extra stat för år 1891 å 40,000 kronor.

*Angående
arfvoden till
extra lärare
m. m.
(Forts.)*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Månsson: Jag vill icke vara med om att bifalla utskottets förslag i oförändradt skick, sedan kammaren i likhet med Första Kammaren beslutit tillsättande af 28 nya ordinarie lärare. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att här äfven gjorts den förändringen att detta anslag till arfvoden till extra lärare skulle uppföras på ordinarie stat till belopp af 135,000 kronor; och om det förslaget bifölles, skulle det blifva omöjligt för Riksdagen att nedsätta detta anslag, om det icke längre skulle behöfvas. Jag kan således, med den uppfattning jag har om obehöfligheten af så många extra lärare, icke annat än yrka afslag på denna punkt, och att det anslag, som anses nödigt för extra lärares aflöning, må få stå qvar på extra stat samt uppföras under åttonde hufvudtiteln.

Herr *Bexell* instämde häruti.

Herr Jonsson i Hof: Då de ordinarie lärareplatser, som kammaren beslutat tillsätta, komma att tillsättas endast framdeles och i mån af besparingar på anslaget, tror jag icke att den saken något inverkar på behovet af det extra anslag, som här är föreslaget, och jag anser därför, att man mycket väl kan bifalla punkten sådan den lyder, hvilket jag tager mig friheten yrka.

Herr Danielson: Jag tycker deremot, att man bör iakttaga försigtighet och icke binda sig vid ett så stort ordinarie anslag, innan man vet utgången af läroverksfrågan i dess helhet. Det är för ingen af oss ännu bekant, hurudan den blir, och då synes det mig nästan försigtigast att icke låta ett så stort anslag uppföras på ordinarie stat. Jag ber därför att få instämma i herr Ivar Månssons yrkande.

Herr *Larsson* i Berga förenade sig med herr *Danielson*.

Herr Bergman: Jag instämmer i herr Olof Jonssons yttrande och ber tillika få nämna, att det ordinarie anslag till extra lärare och vikariatsarfvoden, som redan förut stått upptaget på ordinarie stat, varit 155,000 kronor. Således är den nu föreslagna summan icke större utan tvärt om 20,000 kronor mindre än hvad beloppet varit hittills. Säsom herr Olof Jonsson anförde, inverkar icke alls den om-

Angående
arfvoden till
extra lärare
m. m.
(Forts.)

ständigheten, att inrättande af en del nya lärareplatser blifvit beslutadt, på denna fråga. Den siffran jag nämnde återfinna herrarne i kongl. propositionen, sid. 87, der det står: arfvoden åt extra lärare, *ordinarie* anslag, 100,000 kronor, vikariearfvoden, *ordinarie* anslag 55,000 kronor. Dessa båda summor utgöra då tillsammans 155,000 kronor, och således är det nu som sagdt fråga om en minskning med 20,000 kronor. Dertill komma på extra stat 40,000 kronor, såsom det varit förut.

Herr Jonsson i Hof: Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att, om kammaren bifaller herr Ivar Månssons yrkande, måste det nuvarande *ordinarie* anslaget blifva kvar, och det är större än hvad det nu ifrågasatta är.

Herr Månsson: Det har visst icke varit min uppfattning, att vi skulle behålla kvar hela det nuvarande stora anslaget, ty vi komma i tillfälle att besluta uppförande på åttonde hufvudtiteln af behöfligt anslag, då Riksdagen, så vidt jag vet, icke der talat om saken vid denna riksdag, och det således ännu står Riksdagen öppet att besluta i saken. Det måtte väl anses temligen säkert, att då vi beslutit tillsätta 28 nya lärare, vi således icke behöfva hela den summa, som nu utgår dels på *ordinarie*, dels på extra stat.

På grund häraf vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Jonsson i Hof: De anslag, hvarom nu är fråga, uppgå för närvarande till sammanlagdt belopp af 195,000 kronor. Kongl. Maj:t har nu nedsatt detta anslag till 175,000 kronor; det är således en minskning, icke en ökning. Om därför Riksdagen vid denna punkt afslår Kongl. Maj:ts framställning, kan jag icke fatta, huru det skall vara möjligt för Riksdagen att sedan under åttonde hufvudtiteln bifalla en framställning, som den redan här afslagit; och således måste då det högre anslaget komma att stå kvar.

Herr Sven Nilsson: Det är icke möjligt att vid denna riksdag få något anslag uppfördt på åttonde hufvudtiteln, då den redan är afgjord, och det icke finnes någon framställning om dylikt anslag på den hufvudtiteln. Följden måste således blifva den, som herr Olof Jonsson sagt, om det föreliggande förslaget afslås, att det gamla anslaget står kvar, och det är högre än hvad här begärts. Jag kan icke förstå annat, än att det ligger i sakens egen natur, att förslaget, sådant det föreligger, måste bifallas af kammaren.

Herr Danielson: Mig förefaller det, att om kammaren bifaller hvad utskottet föreslagit, har kammaren ökat det *ordinarie* anslaget med 35,000 kronor, ty här står tydligt, sid. 76, att för närvarande äro på *ordinarie* stat uppförda endast 100,000 kronor. Nu vill man hafva uppförda på *ordinarie* stat 135,000 kronor, således 35,000 kronor mer än förut. Det tror jag icke vi böra göra, förrän vi hört, huru läroverksfrågan i sin helhet gestaltar sig. Det är anledningen, hvarför

jag icke kan vara med härom, äfven om det gamla anslaget skulle komma att kvarstå. Jag tycker också, såsom förut nämnts, att herrarne icke borde binda oss vid ett så högt ordinarie belopp, innan vi veta, huru mycket som verkligen behöfs.

*Angående
arfvoden till
extra lärare
m. m.
(Forts.)*

Herr Bergman: Det förhåller sig icke så, att det endast är 100,000 kronor, som för närvarande stå på ordinarie stat. Om herrarne vilja se efter å sid. 87 i Kongl. Maj:ts proposition, skola herrarne lätt finna, att på ordinarie stat finnes ett anslag "till arfvoden åt extra lärarne", hvilket utgår med 100,000 kronor, och vidare ett anslag "till vikariearfvoden och oförutsedda behof" å 55,000 kronor. Dessa båda summer anser utskottet, att man utan olägenhet skulle kunna samman slå till en post, som då komme att uppgå till 155,000 kronor. Men nu har utskottet, i likhet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, minskat beloppet med 20,000 kronor, så att den summa, som utskottet föreslår att upptagas på ordinarie stat, är 135,000 kronor. Hvad deremot beträffar det extra anslaget, 40,000 kronor, till arfvoden åt extra lärare, så är det enligt utskottets förslag alldeles lika som förut.

Herr Johansson i Noraskog: Jag afstår ifrån ordet, såsom till alla delar förekommen, och instämmer således i hvad den näst föregående talaren ytrat.

Hvad herr Danielsons yttrande beträffar, så är det endast ett nytt bevis angående den bristande färdighet i innanläsning, hvarom det talades här i kammaren så mycket här om dagen.

Herr P. Waldenström: Det händer här i kammaren gång efter annan, att då Kongl. Maj:t gör framställning om förhöjning af ett ordinarie anslag, kammaren afslår hans begäran. Jag tycker därför att det icke vore olämpligt, om kammaren, nu när Kongl. Maj:t begär att få minska ett ordinarie anslag — om kammaren nu för omväxlings skull afslog äfven den begäran.

Herr Månsson: Det är ju alldeles odisputabelt, att 100,000 kronor till arfvoden åt extra lärare och 55,000 kronor till vikariearfvoden och oförutsedda behof för närvarande utgå, och att dessa belopp tillsammans utgöra 155,000 kronor.

Jag har emellertid varit af den bestämda uppfattning, att om vi nu afslå den hemställan, som här föreligger, frågan om detta anslag, hvilken vid behandlingen af åttonde hufvudtiteln icke förekommit, utan jemte vissa andra af statsutskottet uppskjutits för särskild behandling, skulle kunna af Riksdagen särskildt upptagas och afgöras. Men om sådant icke låter sig göra, och jag vill nu icke bestämdt hålla derpå, skall jag be att få upptaga ett yrkande, som jag hade inom utskottet, nemligen att man borde minska denna summa af 135,000 kronor på ordinarie stat, om Riksdagen beslutade tillsättande af de föreslagna nya lärareplatserna. Då vi nu i båda kamrarna fattat beslut om att 28 nya ordinarie lärareplatser skola tillsättas, och man dertill beslutat att många mindre läroverk och pedagogier skola indragas, så synes

*Angående
arfvoden till
extra lärare
m. m.
(Forts.)*

det för mig vara omöjligt, att man kan behöfva så mycket penningar på ordinarie och extra stat till aflöning åt extra lärare, som förut dertill utgått. Den lilla nedsättning af 20,000 kronor som utskottet föreslagit tycker jag är allt för obetydlig. Beloppet kan betydligt mera reduceras. Men jag skall dock nöja mig, om anslaget 135,000 kronor nedsättes till 100,000 kronor, då det likväl finnes derutöfver ett särskildt anslag på 40,000 kronor till aflöning åt extra lärare, hvilket utgår på extra ordinarie stat.

Jag yrkar sålunda summans nedsättning till 100,000 kronor, att utgå på ordinarie stat.

Herr Bergman: Jag ber om ursäkt för, att jag ännu en gång uppträder i denna fråga. Men jag vill erinra, att herr Ivar Månsson själf inom utskottet varit med om detta anslag och biträdt samma beslut i fråga om pedagogierna som det, hvilket kammarne fattat, och att han var med om samma beslut angående de nya ordinarie lärareplatserna som det, hvilket nu är fattadt. Jag förstår därför icke hvad som kommit att förändra hans åsigt. Jag vill till och med minnas, att det var på hans förslag, som de båda anslagen sammanslogos till en summa, och han har icke reserverat sig mot utskottets hemställan. Jag säger därför ännu en gång, att jag icke vet, hvad som kommit till, för att motivera ett sådant förslag som det herr Ivar Månsson nu gjort.

Herr Månsson: Jag ber också om ursäkt, för att jag å nyo besvärar kammaren, men jag skall endast svara ett par ord.

Det förhåller sig icke så, som herr Bergman uppgifvit. Jag gjorde i utskottet det yrkande, att ordinarie anslaget skulle nedsättas till 100,000 kronor. Men jag vann icke därför pluralitet. Anledningen, hvarför jag icke reserverade mig mot utskottets förslag, var den, att utskottet icke beslöt att föreslå indragning af första klassen. Nu har kammaren beslutit en sådan indragning och i konsekvens dermed samt enär kammaren derjemte beslutat tillsätta 28 nya ordinarie lärare, måtte väl yrkandet på en nedsättning af detta anslag till 100,000 kronor vara fullt berättigadt. Jag ber därför att få återtaga mitt yrkande om afslag och anhåller i stället, att siffran nedsättes till 100,000 kronor.

Herr friherre Palmstierna: Det af herr Ivar Månsson framställda förslaget synes tarfva en närmare utredning. Det torde vara något ovanligt, att, när Kongl. Maj:t framlagt ett förslag, och detta förslag skickats till ett utskott, hvarest beslut i frågan fattats, utan att någon reservation förekommit, sedermera under diskussionen af en utskottsledamot, som varit med om utskottets beslut utan att reservera sig, framkastas ett förslag om att stryka 35,000 kronor af ett anslag på ordinarie stat. Den frågan torde väl, som sagdt, behöfva närmare utredas. Och om kammaren anser, att en sådan nedsättning kan ske, föreställer jag mig, att ärendet borde återremitteras till utskottet. Att, på sätt herr Månsson gjort, under öfverläggningen framkomma

med än ett än ett annat yrkande, kan ej anses vara någon utredning.
— Jag anhåller emellertid om bifall till utskottets förslag.

*Angående
arfvoden till
extra lärare
m. m.
(Forts.)*

Herr Danielson: Jag skall böja mig för det beslut, som kammaren kan anse lämpligt. Men jag vidhåller som min åsigt, att det icke är lämpligt att binda sig i sådant fall som detta; man må sedan säga hvad man vill både om innanläsning och annat som kan förekomma. Jag tror mig kunna säga herr Johansson i Noraskog, att nog kan jag läsa så mycket innantill, att jag kan läsa hvad som står i betänkandet i nu föredragna punkt.

Med anledning af den siste talarens yttrande om nedsättningen i anslaget på ordinarie stat, vill jag nämna, att det här icke är fråga om endast den stora summan, utan att derjemte utgår till extra lärarne ett belopp på 40,000 kronor, som komma på extra stat. Sedan herr Ivar Månsson likväl frångått sitt första yrkande, skall jag dock icke hålla på det, utan förenar mig med honom i hans sista yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de yrkanden som återstodo, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan oförändrad, och *dels* på bifall till densamma med den af herr Månsson föreslagna förändring; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, försiggick sådan i enlighet med följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition.

Den, som bifaller i oförändradt skick särskilda utskottets hemställan i 21 punkten af utlåtandet n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring, att summan 135,000 kronor nedsättes till 100,000 kronor.

Röstsedlarne uppräknades och visade 124 ja och 75 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits i oförändradt skick.

Punkten 22.

I punkt 20 af propositionen hade Kongl. Maj:t föreslagit, att i stället för hittills utgående anslag till extra arfvoden åt gymnastiklärare samt till befrämjande af vapenöfningarna måtte uppföras ett anslag af 42,000 kronor till extra arfvoden åt gymnastiklärare och ledare af skolungdomens fria lekar samt till anskaffande af ammunition för målskjutning m. m.

*Angående
arfvoden åt
ledare af ung-
domens fria
lekar.*

Utskottet hemställde emellertid, att Riksdagen endast på det sätt

Angående
arfvoden åt
ledare af ungdomens fria
lekar.
(Forts.)

mätte bifalla Kongl. Maj:ts förslag, att i stället för hittills utgående anslag till extra arfvoden åt gymnastiklärare samt till befrämjande af vapenöfningarna mätte uppföras ett anslag af 34,000 kronor till extra arfvoden åt gymnastiklärare samt till anskaffande af ammunition för målskjutning m. m.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmäls af herrar *G. F. Gilljam* och *S. J. Kardell*, hvilka hemställt, "att Riksdagen till arfvoden åt ledare af skolungdomens fria lekar mätte anvisa ett belopp af 4,000 kronor, och att i följd deraf det af utskottet i denna punkt föreslagna anslaget af 34,000 kronor mätte höjas till 38,000 kronor."

Beträffande detta ämne anförde:

Herr Kardell: Mot utskottets hemställan i denna punkt, enligt hvilken intet anslag skulle beviljas åt ledare af ungdomens fria lekar, hafva herr Gilljam och jag anmält vår reservation. Utskottets majoritet har använt ett egendomligt argument för sin hemställan. Det säger nemligen, att "det anser, att särskildt aflönade ledare af och uppsyningsmän öfver ungdomens lekar icke torde vara erforderliga." Och jag hörde äfven i utskottet den frågan framställas: "Skall man nu lära sig leka också?" Jo, mine herrar, det kan nog behövas; en i hög grad uppfostrande betydelse har leken, huru egendomligt ett sådant påstående än vid första påseendet kan förefalla. Jag anser därför, att regeringen haft goda grunder för sin proposition. Ut i flera främmande länder har man anställt särskildt aflönade ledare för tillsyn öfver de fria lekarne. Sådana instruktioner hafva, enligt hvad jag inhemtat, anställts t. ex. i *Elsass-Lothringen* äfvensom uti *England*. Inrättandet af dessa tillsyningsmän öfver de fria lekarne har der ledt till goda resultat. Och det är att antaga, att så skulle ske äfven hos oss. I vårt land hafva vi nemligen ett mycket rikt arf af lekar från forna tider. Dessa lekar hafva emellertid — jag vet ej, hvarpå det beror — kommit allt mer ur bruk. Vår tids ungdom leker icke så mycket som ungdomen förr i tiden. Det är därför af största vigt att återupplifva dessa lekar. De lifva sinnet, stärka kroppen och verka dessutom uppfostrande derigenom att de bidraga till att utveckla själfverksamheten.

Frågan om det sätt, hvarpå de fria lekarne skulle kunna upplifvas, har flere gånger varit föremål för öfverläggning i vårt land, särskildt vid andra allmänna gymnastikläraremötet i *Stockholm* uti april 1888, då det allmänt klagades deröfver, att den fria leken, jemförd åtminstone med forna dagars, i betydlig mån aftagit, och detta till stor ledsnad för lekens sanna vänner. Mötet antog en resolution, hvari bland annat förklarades: "att på grund af lekens uppfostrande värde, det vore önskvärdt, att kraftiga åtgärder vidtoges för lekens införande i våra allmänna läroverk."

Det är således här fråga om en verklig vichtig angelägenhet. Regeringen har begärt ett anslag af 8,000 kronor för ändamålet, men det torde icke förefinnas utsigter för, att hela detta anslag af Riks-

dagen beviljas. Vi ansågo det därför lämpligt att hemställa, att *hälften* af detta belopp måtte af Riksdagen anslås till nämnda ändamål, så mycket hellre som det kanske kunde vara skäl att till en början blott anställa några experimenter i saken. Jag ber därför att få yrka bifall till det i reservationen framställda förslaget, att Riksdagen till arfvoden åt ledare af skolungdomens fria lekar måtte anvisa ett belopp af 4,000 kronor, och att i följd deraf det af utskottet i denna punkt föreslagna anslaget af 34,000 kronor måtte höjas till 38,000 kronor.

Angående arfvoden åt ledare af ungdomens fria lekar.
(Forts.)

Herr Månsson: Jag skall tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag. Som herrarne torde finna, är det en icke så liten förhöjning i jämförelse med hvad förut i detta fall utgått, som af utskottet blifvit föreslagen. Det är en summa af 13,500 kronor. Och hvad det beträffar, att vi skulle bevilja anslag för att skaffa ledare af ungdomens lekar, så tror jag verkligen, att här föreligger ett af de fall, då man närmar sig till hvad jag skulle vilja kalla "tjesk". Jag tror verkligen, att det här är fråga om saker, som man gerna kan öfverlemna åt ungdomen sjelf att sköta. De leka nog lika bra ändå, och saken ordnar sig nog mycket godt, utan att Riksdagen behöfver uppföra penningar därför. Vi hafva verkligen tillräckligt många utgifter förut. Det är så otaliga kraf, som ställas på Riksdagen och budgeten, att detta behof icke gerna kan anses vara synnerligen trängande. Vi tala, mine herrar, ständigt och jemt om sparsamhet. Vi tala om sparsamhet inom riksdagen och utom riksdagen. Men när det gäller att *handla*, då glömmet man vanligtvis alla de vackra orden. Då går allting igenom. Jag skall därför tillåta mig anhålla, att vi måtte slippa några utgifter för de fria lekarne. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson i Hof: Jag anhåller endast att få instämma i hvad herr Månsson nu anfört och yrkat.

Häruti instämde herr *Björkman*.

Vidare anfördes icke. Efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

I *punkten 23*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att Riksdagen, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, måtte bifalla, att anslaget till extra arfvoden åt teckningslärare nedsattes till ett belopp af 28,000 kronor.

Angående extra arfvoden åt teckningslärare.

Herr *Kardell*, hade inom utskottet varit af skiljaktig mening, och hemställt, "att Riksdagen må bifalla, att anslaget till extra arfvoden åt teckningslärare nedsattes till ett belopp af 28,000 kronor, dock utan att Riksdagen dermed må anses hafva instämt i chefens för ecklesiastikdepartementet åsigt, att teckningsundervisningen bör upphöra att vara obligatorisk i de högre klasserna å den s. k. B-linien."

Angående
extra arfvoden
åt teckningsläraren.
(Forts.)

Herr Kardell anförde: Jag har reserverat mig mot utskottets hemställan i denna punkt, icke därför att jag har något att invända emot den föreslagna nedsättningen, utan därför att herr statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet motiverat nedsättningen i fråga dermed, att han vill göra undervisningen i teckning valfri i de högre klasserna å den s. k. B-linien. Nu är det ingalunda min afsigt att yrka, att Riksdagen skall gifva regeringen något råd angående det sätt, på hvilket undervisningen i teckning skall ordnas. Men vi böra icke, då detta undervisningsämne utan fråga är mycket viktigt, genom att godkänna nedsättningen på de af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anförda grunder, på sätt och vis instämma i herr statsrådets åsigt angående ändamålsenligheten af den med afseende på teckningsundervisningen påtänkta åtgärden. Undervisningen i teckning anses af många framstående fackmän och andra vara ofantligt viktig. Denna undervisning innebär en öfning så väl för handen som ögat. Man förvärfvar genom densamma — i synnerhet nu för tiden, då den drifves mera praktiskt, i det man tecknar efter naturen — en färdighet, som man kan hafva gagn utaf för hela lifvet. Detta är således en praktisk fördel. Men icke nog dermed; äfven en estetisk fördel erhålles med denna undervisning, i det formsinnet utbildas. Äfven må påpekas den speciella pedagogiska nyttan deraf, att varseblifningsförmågan skärpes, så att ögat med klarhet och skärpa fattar den yttre verkligheten. Jag ber att särskildt få erinra derom, att denna undervisning skarpt och bestämdt refererar sig till den *yttre* realiteten, hvarigenom den bildar en helsosam motvigt mot de ämnen, som hufvudsakligast röra sig inom det ideellas område.

Nu är det, som jag nyss sade, fråga om, att teckningsundervisningen skulle blifva valfri på B-linien i de högre klasserna. Men om den blir valfri, så blir följden den, att undervisningen förläggas till andra tider än dem, på hvilka undervisning i allmänhet meddelas, till sådana tider, som ynglingarne väl behöfva till att läsa öfver sina lexor, till att roa sig eller på annat sätt erhålla behöflig rekreation. Under sådana förhållanden kan man antaga, att icke många skulle komma att deltaga i teckningsundervisningen. Ja, flere sakkunniga hafva till och med ansett, att genomförandet af den nu påtänkta åtgärden skulle vara ett dödshugg för teckningsundervisningen i de högre klasserna på latinlinien. På grund deraf har jag ansett, att ett tillägg borde göras till beslutet i fråga, så mycket hellre som inom utskottet den åsigten gjort sig gällande, att en anslagsnedsättning i alla fall kunde göras. Det nämndes nemligen, att en del af det förra anslaget blifvit uppfördt på ordinarie stat. Detta är emellertid ett motiv, som herr statsrådet icke uppgifvit.

Jag anhåller därför, herr talman, om proposition på min reservation, "att Riksdagen må bifalla, att anslaget till extra arfvoden åt teckningsläraren nedsättes till ett belopp af 28,000 kronor, dock utan att Riksdagen dermed må anses hafva instämt i chefens för ecklesiastikdepartementet åsigt, att teckningsundervisningen bör upphöra att vara obligatorisk i de högre klasserna å den s. k. B-linien".

Häruti instämde herrar *Liljeholm, Lundén* och *Svensson* i Carlskrona.

*Angående
extra arfvoden
åt teckningslärare.
(Forts.)*

Herr Stjernspetz anförde: Det har sedan många år funnits en allmän önskan och sträfvan, att man skulle gynna eller införa i skolorna några element i undervisningen, som vore till nytta för det praktiska lifvet. I alla andra kulturländer anses, att teckningen är just ett af de förnämsta medel för snart sagdt hela det praktiska lifvet. Om vi gå till hvarje handverkare, så kommer han icke långt i sitt yrke om han icke kan göra en teckning eller modell för sina arbetsprodukter och öfver de ornament, han skall sätta på dessa. En egendomsegare, hvilken som helst, som skall bygga upp ett hus eller förändra ett dylikt, är det likaledes till största nytta att kunna göra en teckning på förhand för att se, huru saken kan komma att gestalta sig. Jag vet särskildt, att efter fransk-tyska krigets slut en kommission tillsattes för att undersöka orsaken till tillbakagången inom franska industrien och tyska industriens stora framsteg på de senare åren. Denna komité kom då under fund med, att ett af de allra förnämsta skälen dertill var, att man i Tyskland lagt an på ritundervisningen i skolorna, så att snart sagdt hvarje skolpojke kunde göra en liten teckning, och fransmännen skyndade derefter att på ett mycket kraftigt sätt taga denna undervisning under armarna samt införde den i sina läroanstalter.

Vi hafva nu här i Sverige anslagit penningar till befrämjande af nordiska museet samt andra museer. Ja, deras samlingar äro mycket intressanta att se på, men tron mig, mine herrar, det är icke endast för minnenas skull, som man studerar de saker, som der förvaras. Dessa museer hafva nemligen äfven en mycket stor praktisk betydelse för vårt folk derutinnan, att, den som vill gå dit och betrakta sakerna der, finner en rikedom af motiv, som han snart kan med fördel tillgodogöra sig för sitt yrke, ifall han har någon förmåga att afteckna desamma. Vi hafva också sett, att nordiska museet i detta fall verkat fördelaktigt, ja, redan så kraftigt, att vi nu som bäst hålla på att utbilda en verklig nordisk eller svensk stil. Allt detta beror derpå, att de, som besökt detta museum, der funnit mönster och teckningar, som de sedan tillämpat på sina arbeten. När jag läste den kongl. propositionen, var det verkligen med en ytterst smärtsam känsla jag såg, att teckningsundervisningen från att vara obligatorisk skulle blifva frivillig. Men till min stora förvåning såg jag deremot, att sångundervisningen skulle blifva obligatorisk. Jag hemställer till kammarens ledamöter, om icke kammaren borde gifva uttyck utaf sin uppfattning i denna fråga, ty jag tviflar icke derpå, att kammaren hellre vill se, att lärjungarne i våra skolor få någon undervisning, hvaraf de kunna hafva mera gagn i det praktiska lifvet, än af de i Kongl. Maj:ts proposition framskymtande tvungna sånglektionerna. De äro för öfrigt orimliga, ty det finnes många personer, som omöjligen kunna lära sig sjunga, på grund af brister i sångorganen och hörselsinnet. Jag förstår alldeles icke meningen med, hvad Kongl. Maj:t i detta fall föreslagit, ty detta förslag går nemligen i en alldeles motsatt rigtning mot de

Angående
extra arvo-
den åt teck-
ningslärare.
"(Forts.)

sträfvanden, som i andra länder gjort sig gällande för att kunna vinna framgång på industriens och näringsarnas områden.

Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Kardells reservation.

Herr Bergman: Utan att vilja underskrifva den siste talarens yttrande om den betydelse, som alla folk skulle hafva gifvit åt teckningsundervisningen, ber jag dock få nämna, att jag i denna fråga i hufvudsak har samma åsigt, som både han och den närmast föregående talaren. Denna åsigt tror jag också delades af alla inom utskottet, ty ingen hade der förordat, att denna undervisning skulle blifva frivillig, eller att detta ämnes ställning skulle blifva i någon mån sämre, än för närvarande är fallet. Men utskottet har sökt att, såvidt möjligt, undvika att uttala något vare sig gillande eller ogillande af hvad statsrådet i statsrådsprotokollet yttrat, då dessa frågor icke särskildt behöft upptagas. Detta har också varit anledningen dertill, att utskottet här icke velat göra något bestämdt uttalande om sättet för undervisningens ordnande. Ty om det hade gått till väga på annat sätt, skulle sannolikt här gjorts uttalanden, må hända vid hvarje punkt, vare sig nu af gillande eller ogillande. Och då utskottet nu föreslagit den summa, som Kongl. Maj:t begärt till arfvode åt teckningslärarne vid de allmänna läroverken, har utskottet visst icke dermed uttalat något gillande af hvad statsrådet i statsrådsprotokollet rörande ordnandet af teckningsundervisningen uttalat. Detta gifver utskottet också tillkänna, då det säger, att "utskottet, som saknar anledning att afstyrka den af Kongl. Maj:t i den förevarande punkten föreslagna nedsättningen, hemställer" etc.

Jag anhåller därför, utan att på något sätt ogilla föregående talares yttranden eller gilla hvad statsrådet i frågan uttalat, att få yrka bifall till utskottets hemställan oförändrad.

Herr Stjernspetz: Då herr Bergman i sitt senaste anförande förklarar, det utskottet hade undvikit att uttrycka sin mening om undervisningens ordnande, och att sådant heller icke varit behöfligt, förvånar det mig likväl på det högsta, att utskottet gått så till väga just i denna punkt. Vi veta nemligen, att latinstudiets uppflyttande till högre klass satts som ett uttryckligt vilkor för hela denna löne-reglering. Detta torde vara ett vilkor, som ingriper orimligt långt i Kongl. Maj:ts administrativa rätt att ordna denna sak. Jag hoppas och tror emellertid, att kammaren till fullo inser vigten af undervisningen i teckning samt faran deraf, att denna undervisning göres frivillig i våra skolor. Och då nu kammaren förut uttalat sin bestämda åsigt om den allmänna undervisningens ordnande i en för kammaren mera främmande fråga, så vet jag icke, hvarför vi icke äfven i denna punkt skulle kunna uttrycka, hvad kammaren i det fallet önskar. Jag får därför fortfarande yrka bifall till herr Kardells reservation.

Herr Björck instämde i detta yttrande.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets

hemställan, och *dels* på afslag å densamma och bifall i stället till det yrkande, som innefattades i herr Kardells vid punkten fogade reservation; och fann herr talmannen den förra meningen hafva de flesta rösterna för sig. Herr Stjernspetz begärde likväl votering, i följd hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

*Angående
extra arfvoden åt teckningslärare.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet hemställt i 23 punkten af utlåtandet n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit hvad herr Kardell hemställt i sin vid punkten fogade reservation.

Voteringen visade 115 ja mot 69 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Vid föredragning dernäst af *punkten 24*, angående höjande till 28,000 kronor af anslaget till praktisk utbildning af blifvande lärare vid de allmänna läroverken, begärdes ordet af

Herr Jonsson i Hof, som yttrade: Då kammaren afslagit inrättandet af en profårskurs för utbildning af blifvande lärare å den praktiska linien vid de lägre allmänna läroverken med 3 eller 4 ämneslärare, och således de skäl, som betingade detta anslags höjning, bortfallit, så är den föreslagna höjningen i denna punkt öfverflödig. Derfor tager jag mig friheten yrka, att kammaren för tillfället ville afslå höjandet af detta anslag. Med detta yrkande torde följä, att det nuvarande anslaget, 20,500 kronor, får stå kvar på samma sätt som förut.

Jag får därför föreslå, att Riksdagen må afslå den begärda höjningen i anslaget till praktisk utbildning af blifvande lärare vid de allmänna läroverken.

Med bifall till det af herr Jonsson sålunda framställda yrkande afslog kammaren den ifrågasatta förhöjningen uti ifrågavarande anslag.

Punkten 25.

Bifölls.

I *punkten 26* hemställde utskottet: "att Riksdagen må bifalla, att — under förutsättning deraf, att samtliga pedagogier, vid hvilka högre undervisning meddelas, indragas eller ombildas — ordinarie anslaget i kontant till pedagogier och folkskolor må nedsättas med 57,511 kronor, eller till 5,036 kronor; samt

att aflöningen till de på nämnda pedagogiers stat kvarstående lärare må utgå af anslaget till de allmänna läroverken.“

Efter uppläsande häraf anförde

Herr Jonsson i Hof: Då kammarens beslut att afslå förslaget att ombilda vissa mindre läroverk kommer att inverka på staten för de fyra pedagogier, som nu kvarstå, så finnes det ingen annan utväg än att återremittera denna punkt till utskottet. Jag ber därför få yrka återremiss.

Vidare yttrades ej. Punkten återremitterades.

Punkten 27.

Under *mom. a)* hemstälde utskottet: “att Riksdagen, i stället för hittills å extra stat utgående anslag till de allmänna läroverken 382,975 kronor och till pedagogierna 8,750 kronor samt det till indragning föreslagna beloppet af ordinarie anslaget till pedagogier och folkskolor 57,511 kronor, må för betäckande af kostnaderna för den nya normalstaten, beräknade till 2,598,100 kronor, för ålderstillägg åt lärarne enligt den nya staten, beräknade för år 1891 till 782,550 kronor, samt för de i punkterna 18—25 här ofvan omnämnda särskilda anslagen, uppgående tillhoppa till 300,951 kronor 43 öre, bevilja dels en förhöjning af nuvarande ordinarie anslag till de allmänna läroverken med ett jemnat belopp af 734,159 kronor, dels å extra stat för 1891 40,000 kronor; kommande alltså, under förutsättning af Riksdagens bifall till hvad nu föreslagits, och med hänsyn dertill, att Riksdagens båda kamrar bifallit Kongl. Maj:ts i dess proposition n:o 1 gjorda framställning angående ersättning af statsverket med 103 kronor för en till indragning föreslagen fond vid allmänna läroverket i Karlstad, sammanlagda beloppet af anslagen till allmänna läroverken att i 1891 års riksstat uppgå till kronor 3,641,705.“

I fråga härom anförde:

Herr Jonsson i Hof: Då kamrarne stannat i olika beslut rörande flere punkter, som inverka på staten för de allmänna läroverken, och sålunda inga anslagsbelopp kunna för närvarande fastställas, får jag på samma grunder som i förra punkten yrka återremiss.

Momentet återremitterades.

Mom. b.

Bifölls.

Punkten 28.

Bifölls.

I *punkten 29* hemställde utskottet, att den inkomst af terminsavgifter, som komme att till statsverket inflyta, måtte i riksstaten för år 1891 upptagas bland statsverkets inkomster under benämningen "skolavgifter" och beräknas till ett belopp af 354,500 kronor.

Efter föredragning häraf lemnades ordet till herr Jonsson i Hof, som yttrade: Då frågan om terminsavgifterna ännu icke är afgjord, så är det ingen annan råd än att yrka återremiss äfven på denna punkt.

Med bifall till det sålunda framställda yrkandet återremitterades punkten.

Punkten 30.

I motion n:o 218 inom Andra Kammaren hade herr *V. B. Wittrock* föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huru vida icke undervisning i naturalhistoria i allmänna läroverkens högsta klass bör meddelas på klassiska liniens båda afdelningar, men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Wittrock: Det kunde vara mycket, ja, rätt mycket att säga om den fråga, som här föreligger, men då jag väl vet, att kammaren efter att i fem plena hafva diskuterat undervisningsärenden, nu kan vara trött att höra mer af det slaget, skall jag fatta mig kortare, än jag eljest skulle hafva gjort.

Saken gäller, att genom ett uttalande af kammaren söka återvinna åt naturalhistorien den ställning vid de allmänna läroverken, som den hade före år 1863, en ställning, hvilken jag vågar säga af så godt som alla, såväl fackmän som icke fackmän, anses fullt berättigad.

Före 1863 lästes naturalhistoria, d. v. s. botanik och zoologi, i skolans alla klasser ända till skoltidens slut och ingick såsom examensämne i dåvarande studentexamen, som aflades vid universitetet. Men 1863 började den år 1859 utgifna skolstadgan att tillämpas, och då uteslöts naturalhistorien från de båda sista afdelningarna, nemligen 7:de klassens båda afdelningar, och fick sig blott en timme i veckan anvisad i hvardera af 6:te klassens båda afdelningar.

Det dröjde icke länge, innan klagomål öfver den underordnade ställning, som blifvit naturalhistorien beredd, på många håll började låta sig höra, bland annat ifrån flere allmänna läraremöten. Jag skall nämna några af dessa.

Vid läraremötet i Upsala uttalades den åsigten att studiet af naturalhistoria icke kunde på vederbörligt sätt bedrifvas med det inskränkta timantal, som åt densamma gifvits genom skolordningen af 1859. Ännu bestämdare uttalades detta af allmänna läraremötet i Lund 1872, icke blott af sektionen för dessa ämnen, utan af hela mötet. Samma mening framhölls äfven af läraremötena i Jönköping 1875 och Gefle 1878.

Befogenheten af dessa klagomål har upprepade gånger erkänts af skolkomitén, af Kongl. Maj:t och af Riksdagen. Jag skall i största korthet nämna några hit hörande fakta.

Den skolkomité, som tillsattes 1870 och arbetade till 1872 och i hvilken bland andre sutto sådana män som generaldirektör Berlin, rektor Floderus, dåvarande ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Gustaf Kolmodin och ledamoten af Riksdagens Första Kammare R. Törneblad, föreslår i det betänkande, som af komitén utarbetades, att naturalhistorien skall läsas två timmar i veckan under de båda sista skolåren på både den klassiska och den reala linien. En enda punkt beträffande betydelsen af det naturhistoriska studiet skall jag be att ur detta utlåtande få läsa upp, då den synes mig synnerligen träffande. Komitén yttrar: "Detta ämne är, rätt behandladt, af så stor betydelse att dess borttagande från den klassiska liniens öfre klasser skulle vara betänkligt icke blott för de enskilde lärjungarne, hvilkas uppmärksamhet genom undervisningen i detta ämne ledes till iakttagande af naturens sig sjelfmant erbjudande företeelser, utan må hända ännu mera för hela den nationella bildningen."

Kongl. Maj:t sjelf har år 1873 uttalat sig i väsentligen samma rigtning. Nuvarande statsrådet Wennerberg var chef, äfven då, för ecklesiastikdepartementet, och i den kongl. propositionen angående de allmänna läroverken, hvilken var affattad af statsrådet Wennerberg, föreslås, att naturalhistorien skulle å klassiska linien B, d. v. s. den del af den klassiska linien, der icke grekiska läses, fortsättas till skoltidens slut med 2 timmar i veckan under de 4 sista åren, således både i 6:te och 7:de klasserna.

Denna Kongl. Maj:ts proposition fick af Riksdagen den behandling, att såväl Första som Andra Kammaren ansåg sig böra gå ännu ett steg längre i samma rigtning. Ett särskildt utskott tillsattes att behandla den kongl. propositionen och i underdånig skrifvelse af den 24 maj 1873 anhöll Riksdagen, "det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huru vida icke undervisning i naturalhistoria i elementarläroverkens högre klasser bör meddelas å alla linierna, dock utan att upptagas såsom examensämne i mogenhetspröfningen å linien A".

Äfven den nya skolkomité, som på Riksdagens anhållan tillsattes år 1874, tilldelade naturalhistorien å klassiska linien B 2 timmar i veckan samt å reala linien 1 timme i veckan under de fyra sista åren.

Då således såväl Riksdagen som läraremöten, skolkomitéer och Kongl. Maj:t sjelf hade uttalat sig för, att naturalhistorien borde ingå som undervisningsämne åtminstone på klassiska linien B, så väckte det allmän förvåning, att den skolstadga, som utkom år 1878 och som kontrasignerats af statsrådet Carlson i samma ögonblick han afgick från sin post, icke inrymde någon undervisningstid åt naturalhistorien vare sig å klassiska liniens A-afdelning eller å dess B-afdelning.

Missnöjet häröfver tog sig mycket snart uttryck i det att först och främst ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, herr Severin Axell, till Riksdagen inlemnade en motion, som bland annat innehöll, att Riksdagen borde uttala den önskan, att naturalhistorien skulle få sig meddelad undervisningstid å klassiska liniens såväl A- som B-afdel-

ningar äfven i högsta klasser. Denna herr Axells motion hänvisades till ett enskildt utskott, hvilket tillstyrkte motionen i berörda del. Utskottets hemställan lydde sålunda: "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida ej undervisning i naturalhistoria kunde och borde meddelas i 7:de klassen af den klassiska liniens båda afdelningar". Detta blef också Andra Kammarens beslut. Första Kam-maren deremot, som fick ärendet i allra sista stund och remitterade det till ett enskildt utskott, i hvilket f. d. statsrådet Carlson satt såsom ordförande, afstyrkte denna skrifvelse.

I Kongl. Maj:ts proposition, som nu föreligger, beträffande ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogi-erna, finner man på sid. 22 uttaladt — jag skall icke läsa upp det, ty herrarne känna det ju, utan vill endast i största korthet anföra hvad der säges — man finner således uttaladt, *att herr statsrådet anser hvarje afslutande inom de högre klasserna före afgangsexamen af något läroämne verka menligt icke allenast på detta utan äfven på öfriga ämnen.* Deraf drager herr statsrådet den, såsom mig synes, fullt riktiga konsekvensen, att tyskan bör fortsättas med en timme i veckan ända till och med 7:de klassen, och detta betonas ytterligar på ett ställe till, der herr statsrådet yttrar sig om nödvändigheten af att tyskan på detta sätt fortsättes. Men deremot talas icke ett ord om att naturalhistorien behöfver åtnjuta samma fördel som tyskan, och då, såsom herrarne väl känna, den nuvarande ecklesiastikministern alldeles icke har för vana att fördölja sina åsigter och jag i afseende å den fråga som föreligger tror hans mening vara den, att man bör förblifva vid det bestående, så har detta varit anledningen hvarför jag väckt nu föreliggande förslag.

Såsom ett skäl, hvarför tyskan borde läsas äfven i 7:de klassen, d. v. s. till skoltidens slut, har herr statsrådet särskildt betonat, att lärjungarne komma så klen förberedda till universitetet, och att de således icke med fördel kunna bedriva sina studier hvarken i detta ämne ej heller i åtskilliga andra, då den dåliga förkunskapen verkar hinderligt vid läsningen af läroböcker på tyska språket.

Den erfarenhet, man har från universiteten i afseende å naturalhistorien, är alldeles likartad. Sjelf har jag varit universitetslärare i Upsala under 13 år och der meddelat såväl enskild som offentlig undervisning i botanik åt många hundra studenter, och jag kan försäkra herrarne, att sedan den nuvarande skolstadgan fått tillämpning, är flertalet af dem till den grad okunniga i botanik, att jag i många fall icke kunde förmärka, att de någonsin läst detta ämne. Detta beror dels derpå, att det förgått två, vanligen tre år, sedan de be-fattade sig med detta ämne, dels derpå att det genom att icke vara medtaget till studentexamen anses ha fått en underordnad plats; i följd hvaraf det på många håll, efter hvad jag med bestämdhet vet, praktiserats, att lärjungarne få godkändt betyg i detta ämne i 6:te klassen nästan utan att kunna något alls. Att samma förhållande eger rum vid universitetet nu som på den tiden jag var universitetslärare har jag fått underrättelse om från kände lärare, särskildt pro-

fessor Fries, den för närvarande främste representanten för den botaniska vetenskapen i Upsala.

För några år sedan afgaf Karolinska institutets i Stockholm lärarekollegium ett yttrande beträffande den medicinskt-filosofiska examen eller den förberedande examen för läkare. I detta yttrande beklagar lärarekollegiet sig öfver "den ytterst ofullständiga kunskap i dessa ämnen (de naturvetenskapliga) med hvilka ynglingen lemnar skolan i följd af att allt studium i naturalhistorien å den linien (den klassiska) upphör med 6:te klassen", och påyrkar att "undervisningen i dessa ämnen må utsträckas till skolkursens slut".

Att dessa båda ämnen, botanik och zoologi, äro af en direkt praktisk betydelse, behöfver jag väl knappt erinra om. Hvar och en vet, att det kan vara nyttigt för hvarje man att känna såväl växtens och djurkroppens byggnad som lagarne för deras lifsförrättningar.

Det skulle kunna anföras mot detta förslag, att det icke är lätt utförbart, då det skulle möta svårigheter att få timantalet att räcka till i 7:de klassen. Men då det endast är fråga om en å två timmar i veckan, tror jag icke, att denna svårighet är oöfvervinnelig. För att ytterligare underlätta genomförandet skall jag be att i någon mån få inskränka mitt yrkande. Jag tror, att det är af mindre vigt, att dessa ämnen läsas på latinliniens A-afdelning, der man har både grekiska och latin att studera, och då denna linie torde blifva mindre och mindre frekventerad, deremot är det af stor vigt att de läsas i B-afdelningen, der man har bättre utrymme, då grekiska icke läses der.

För att således underlätta antagandet af förslaget skall jag modifiera det derhän, att i sista raden orden "klassiska liniens båda afdelningar" förändras till "klassiska liniens B-afdelning".

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföras, anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion med den ändring jag antydt.

Herrar *Björck*, *Redelius* och *Lyth* förklarade sig instämma med motionären.

Herr Nyström yttrade: Jag skall be att få understödja herr Wittrocks motion, ty nog är det visst och sant, att det står klen till med kunskaperna i naturalhistoria hos de nybakade studenterna. Jag minnes mycket väl, att jag en gång under en spatsertur på landet såg en stor snigel, som kröp på marken och att en student, som stod bredvid mig, förklarade, att det var en hästigel, till stor munterhet för de närvarande. Ynglingarne i de två högsta klasserna kunde hafva godt af att under en eller två timmar i veckan påminna sig och hålla vid lif hvad de lärt i dessa ämnen till den öfre sjetten klassen, ty det är icke klokt att afbryta en kurs i skolan före afgangsexamen, en åsigt, hvilken fått erkännande både af Kougl. Maj:t och Riksdag.

Under sådana förhållanden synes det mig vara fullt fog för herr Wittrocks motion, som jag därför ber att få understödja.

Herr Bergman: Jag skall be att få yttra några ord med anledning af hvad som blifvit sagdt i denna fråga, och skall jag fatta mig helt kort. Jag ber då att till en början få fästa mig vid några ord som uttalats af herr ecklesiastikministern och som återfinnas i motionen, nemligen att hvarje afslutning af något skolans ämne före afgangsexamen verkade menligt direkt på detta ämne och indirekt på de öfriga. Att dessa ämnens ställning blifver bättre eller sämre, om de fortsättas två eller tre år mer eller mindre, det är naturligt. Beträffande deremot att, om dessa ämnen afslutades före afgangsexamen, detta skulle inverka menligt på de öfriga ämnena, så har jag svårt att inse detta. Ty om ämnet naturalhistoria först läses i sju år och sedan fortsättes i ytterligare två år, så måste derigenom tid tagas från ett annat ämne, och om intet annat förlovar, så skall dock det ämne, som får släppa till tiden, förlora derpå. Af egen erfarenhet och efter hvad jag hört af en del fackmän beträffande undervisningen i de högsta klasserna, kan jag säga, att det varit en ofantlig lättnad att i sju klassen kunna få släppa af ett par ämnen, för att under de sista åren koncentrera studierna på de återstående. Jag har som många andra gjort den erfarenheten, att ynglingens utveckling, och det är ju på den man klagat, gått mer framåt i de två högsta klasserna än i de två föregående, och det tillskrifver jag den omständigheten, att ynglingarnes arbete i dessa klasser icke splittrats såsom i de föregående skolåren. De hafva med mera lugn och djup kunnat sköta sina studier. Således, om det också i ett visst afseende vore en fördel, att ett eller ett par ämnen finge fortsättas till afgangsexamen, så vore det dock gifvetvis till skada för sjelfva undervisningens resultat, d. v. s. den mognad man vill, att den yngling skall besitta, som utgår från läroverket.

Jag ber också att få fästa uppmärksamheten på, att de många klagomål, man hör från universiteten, icke så mycket äro rigtade mot de nyblifna studenterna, derföre att de icke hafva tillräckliga kunskaper, ty de flesta hafva numera större kunskaper än förut, utan derför att de äro mindre *mogna* nu än förut. De hafva icke samma förmåga som förr att på egen hand sköta sina studier för den akademiska undervisningen, och denna mognad kommer att sättas tillbaka, om vi öka ämnenas antal i de högsta klasserna.

Under min skoltid lästes dessa ämnen endast under sista tiden i skolan, och då hörde man icke från universiteten talas om bristande kunskaper deri, ehuru dessa ämnen således lästes under kortare tid. Derjemte har det visat sig, att då ett ämne skjutes upp, måste ett annat skjutas ned. Det har varit trängseln på detta högre stadium, som varit anledningen till, att det tyska språket fått gifva med sig. Detta har nemligen icke berott på någon motvilja för detta ämne, utan nödvändigheten har framtvingit detta förhållande. Jag tror för min del att, om Riksdagen fattar sitt beslut i öfverensstämmelse med motionärens förslag, så blir detta ett uttalande af den åsigten, att alla ämnens studium skulle fortsättas äfven genom högsta klassen, men då kammaren icke kan hafva klart för sig, hvarifrån den tid, som dertill behöfves, skall tagas, så är det möjligt, att det ämne, som

inskränkes för att lemna tid åt naturalhistorien, blir sämre stäldt än förut, och i stället för att hjälpa kommer man då att stjelpa. Jag tror, att man skadar mer än man gagnar genom en sådan åtgärd. Jag hyser det starkaste tvifvel om, huruvida undervisningen i naturvetenskap är ändamålsenligt ordnad vid läroverken. Ämnena läsas i sju klassen endast en timma i veckan, och det är olämpligt att undervisningen i ett ämne upptager så kort tid.

Jag tror att det är mera detta, än den omständigheten att dessa ämnen icke följa med till studentexamen som vållar, att lärjungarne blifva så klena deri. Ty klena äro de icke blott då de begifva sig till universiteten utan äfven, såsom en talare här bredvid mig anmärkte, äfven när de sluta dessa ämnens läsning i skolan i sju klassen. Detta skulle kunna hjälpas genom att införa en examen i dessa båda ämnen under inseende af censorer, alldeles på samma sätt som Kongl. Maj:t förordnat att vid enskilda läroverk med dimissionsrätt särskild examen i tyska och naturalhistoria skall hållas inför censorer. Hvarför skulle man icke kunna vid läroverken införa en sådan examen, hvarigenom det skulle förebyggas att lärjungarne finge betyget godkänd utan att kunna något. Ett ytterligare sätt att vinna detta mål vore att förlägga examen i dessa ämnen från vårterminens slut till höstterminens början. Derigenom finge lärjungarne hela sommaren på sig att repetera naturläran och zoologien, hvilka ämnen äro särdeles lämpliga att studera under sommaren, äfvensom tyskan, och sedan toge de examen vid början af höstterminen.

Studierna i de naturvetenskapliga ämnena skulle ock kunna ordnas på det sättet, att botanik och zoologi lästes i 5:te och båda sju klasserna åtminstone två timmar i veckan, men att fysiken, som förutsätter större matematiska kunskaper än som finnas i sju klassen, uppskötes till sjunde klassen. Genom denna anordning skulle man äfven vinna tid åt tyskan. Jag förordar denna studieplan, emedan jag har en mångårig erfarenhet såsom lärare vid Beskowska skolan, der den användes, af dess nytta. Fysiken börjar der läsas först i nedre sjunde klassen, och den föreskrifna kursen medhinner mycket väl på latinlinien i sjunde nedre och öfre. Kemien läses å reallinien endast i sjunde klassen. Af detta framgår att undervisningen möjligen kan ordnas på mycket lämpligare sätt än nu sker. En ändring i denna rigtning skulle kanske vara ändamålsenligare och fördelaktigare än den af motionären föreslagna. Denna sistnämnda är så mycket olämpligare som man icke vet, från hvilka ämnen man skall taga tid, och man måste taga tid från något, om man skall fortsätta tyskan och naturalhistorien till skolans slut.

Jag vill anföra ytterligare exempel på att läsningen af naturalhistoria kanske icke är så väl ordnad som den borde och kunde vara. Af läroverkens årsredogörelser finner man att de gossar, som komma in i första klassen, hafva i detta ämne att börja med blodomloppet i människokroppen och hjertats verksamhet. Att nioåringar börja med sådant kan icke vara lämpligt. Jag tror således att sjelfva anordningen af dessa två ämnens studium skulle både i de nedre klasserna och i de båda sju kunna göras ändamålsenligare och att derigenom

skulle erhållas en mycket större vinst, än om man förfore på det sätt motionären föreslagit. Man skulle kunna nå det mål han åsyftat utan att minska läsningen af andra ämnen.

På grund af det anförda anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Redelius: Ehuru jag instämt med motionären, och således icke tänkt begära ordet, har jag likväl föranledts dertill af några yttranden af doktor Bergman. Jag instämmer med honom deri, att undervisningen i de naturalhistoriska ämnena icke är väl ordnad. Jag tror att det vore mycket tjenligare att uppskjuta denna undervisning till de sista 4 årskurserna. Man skulle mycket väl derunder hinna med det föreskrifna måttet och man kunde ordna det så, att den derigenom vunna tiden egnades åt språken, hvarigenom, å andra sidan, i de högre klasserna bereddes rum för de naturalhistoriska ämnena. Ett bättre resultat skulle derigenom erhållas.

Jag ber därför få vidhålla det gjorda yrkandet om bifall till motionen.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma och bifall i stället till herr Wittrocks under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen, men som votering blef begärd, uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet hemställt i 30 punkten af utlåtandet n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit herr Wittrocks under öfverläggningen framställda yrkande.

Omröstningen visade 130 ja mot 42 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i anledning af särskilda utskottets i nästförestående paragraf omförmälda utlåtande fattade beslut.

Om ändrade
bestämmelser
angående lö-
sen för gra-
vationsbevis.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets utlåtande n:o 11 öfver justitieombudsmannens förslag om ändrade bestämmelser angående lösen för gravationsbevis.

Utskottet hemställde i detta utlåtande:

“att Riksdagen ville i skrifvelse till Konungen anhålla, att förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883 måtte ändras *dels* sålunda, att lösen för gravationsbevis rörande inteckningar i fast egendom på landet för hvarje hemman, hemmansdel eller lägenhet till och med tre bestämmes — när beviset omfattar så väl de tio näst före bevisets utfärdande förflutna åren som ock, hvad beträffar upplysning enligt *inteckningsboken* angående de deri införda inteckningar för nyttjanderätt, rätt till afkomst eller annan förmån af fast egendom samt för servitut, tid bortom berörda tio år till 1876 års början — till två kronor 25 öre, samt — när beviset på uttrycklig begäran derom utfärdas på grund af *inteckningsprotokollet* jemväl för tid bortom de sist förflutna tio åren — till 15 öre för hvarje år, dock att i detta fall lösen ej må öfverstiga tre kronor; *dels ock* sålunda, att i förhållande härtill jemkning i öfrigt eger rum af de belopp, hvilka i § 3 af nämnda förordning äro i första och andra afdelningarna bestämda såsom lösen för gravationsbevis.“

I en vid utlåtandet fogad reservation hade deremot herrar A. Lilienberg, J. Smedberg, H. Andersson i Nöbbelöf och C. Persson i Stallerhult hemställt, att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse, med anhållan *dels* att kongl. förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883 måtte ändras sålunda, att lösen för gravationsbevis rörande inteckningar i fast egendom på landet för hvarje hemman, hemmansdel eller lägenhet till och med tre bestämmes, då beviset omfattar de tio år, som förflutit näst före det beviset utfärdas, och derutöfver beträffande inteckningar för nyttjanderätt, rätt till afkomst eller annan förmån af fast egendom samt för servitut, tiden från början af år 1876, till 2 kronor 25 öre samt, då beviset afser kortare tid, till 15 öre för hvarje år, dock att i detta fall lösen ej må öfverstiga 2 kronor 25 öre, men ej heller understiga 1 krona, *dels ock* att i förhållande härtill jemkning i öfrigt eger rum af de belopp, hvilka i § 3 af nämnda kongl. förordning äro i första och andra afdelningarna bestämda såsom lösen för gravationsbevis.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Lilienberg: Som kammaren torde finna, har jag, jemte flere af utskottets ledamöter, reserverat mig mot det förslag, utskottet här framlagt. Reservationen är af samma innehåll, som den reservation, hvilken var bifogad det betänkande, utskottet förut afgivit i denna fråga. Men den hemställda utskottet nu gör är icke den samma, som förra gången gjordes. Den principiella skilnaden mellan reservanternas och utskottets majoritets uppfattning är i afseende å inteck-

ning för servitut, nyttjanderätt och dylikt. Då sådan inteckning beviljats mer än tio år före gravationsbevisets utfärdande, anse reservanterne att inteckningsboken har vitsord, då deremot utskottets majoritet anser att endast inteckningsprotokollen hafva vitsord.

Utskottet föreslog förra gången att lösen för gravationsbevis skulle bestämmas till 15 öre för hvarje år utöfver tio, hvilket beviset omfattar, och stiga obegränsadt, emedan, då det är fråga om inteckning för nyttjanderätt, man måste gå tillbaka intill år 1876.

Nu föreslår utskottet två slags gravationsbevis.

I afseende å det ena slaget, grundande sig delvis på inteckningsboken, är utskottets förslag öfverensstämmande med reservanternes och justitieombudsmannens, nemligen så att lösen icke kan stiga högre än till 2 kronor 25 öre; men sedan säger utskottet att, om man vill hafva ett gravationsbevis, som grundar sig på inteckningsprotokollet, så kan lösen stiga högre, nemligen med 15 öre för hvarje år, dock i intet fall högre än till tre kronor.

Det går väl dock icke an att i en expeditionstaxa hafva tvenne olika slag af samma handling. Hvad skulle följderna bli? Man kommer till domaren och begär ett gravationsbevis; då säger domaren: min gode man, vi hafva två slag, ett bättre och ett sämre, hvilket skall det vara? Han svarar naturligtvis, att han vill ha det bättre slaget.

Jag tror icke, att detta kan vara lämpligt. Är det verkligen så, hvilket jag för min del icke anser, att de författningar, hvilka skola lända till efterrättelse vid utfärdande af gravationsbevis, äro otydliga, så böra dessa författningar ändras, men icke går det an att i en expeditionstaxa hafva två olika slag af samma handling.

Jag yrkar därför afslag å utskottets hemställan och bifall till den af mig m. fl. ledamöter i utskottet afgifna reservationen.

Häruti instämde herr *Andersson* i Hasselbol.

Herr Redelius, hvilken enligt anteckning å utlåtandet icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet, yttrade: Som kammaren ser, har jag icke inom utskottet deltagit i detta sammanjemkningsförslag. Då frågan sist var före i kammaren, var jag med om det då framlagda förslaget, som då emellertid återförvisades på den grund att det då ansågs nödvändigt, att dylika bevis, som nu äro i fråga, utfärdades på grund af inteckningsprotokollen, men sedan utskottet numera frångått denna uppfattning och anser, att gravationsbevisen kunna utfärdas enligt inteckningsboken, synes mig att den hittills bestämda lösen kan vara tillräcklig utan någon förhöjning, och på denna grund yrkar jag afslag å utskottets betänkande.

Herr Wendt: Såsom en af reservanterne utvecklat, ligger skilnaden mellan utskottets och reservanternes förslag deruti, att enligt utskottets förslag särskild lösen, derest man begär gravationsbevis grundadt på inteckningsprotokollet, skall betalas för tiden bortom de tio sista åren. Detta har sin anledning uti förhållanden, som ofta inträffa.

Om ändrade bestämmelser angående lösen för gravationsbevis.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser angående lösen för gravationsbevis.
(Forts.)

Det fins låneinrättningar, som icke åtnöja sig med gravationsbevis, grundande sig på inteckningsprotokollet för de tio sista åren och på fastighetsboken för tiden bortom dessa år, utan som fordra, att beviset för hela tiden skall grunda sig på inteckningsprotokollet. Vid sådant förhållande måste ju läntagaren, som oftast har svårt att få lån på annat håll, anskaffa ett sådant gravationsbevis för att i dessa inrättningar få lån mot inteckning, men då är det icke för mycket begärtdt, att den domare, som skall gå igenom ytterligare flera års inteckningsprotokoll, därför får särskild ersättning. Denna ersättning är ock i det hela taget ganska ringa, ty då det under diskussionen vid det tillfälle, frågan sist var före här i kammaren, framhölls, att lösen skulle blifva för hög, om den finge stiga obegränsadt, så har den numera blifvit inskränkt till ett maximum af tre kronor.

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Utskottet har nu icke samma förslag, som då frågan sist behandlades i kammaren, och då jag är reservant, skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Utskottet hemtar sin motivering från diskussionen vid frågans förra behandling i kammaren, deraf synts framgå, att lösen för gravationsbevis ansetts skola blifva för hög, och detta har utskottet nu sökt afhjelpa genom föreliggande förslag. Om man läser diskussionsprotokollen från den tiden, skall man finna, att flera framstående jurister framhöll, att gravationsbevisen icke behöfva grundas på inteckningsprotokollet för mer än de tio sista åren, men för tiden derutöfver blott på inteckningsboken, och ordföranden i lagberedningen äfvensom flera andra jurister hafva ock sagt, att reservanternes förslag ginge i den rätta riktningen. Jag kan icke heller finna annat än att detta är det rätta sättet att lösa frågan, likasom det ock i hufvudsak öfverensstämmer med justitieombudsmannens förslag. Ser man efter hvad följderna skulle blifva, om utskottets förslag antoges, så är det endast den att, under det att för närvarande lösen för gravationsbevis, stödjande sig på protokollet, är lika hög som den af reservanterna föreslagna, denna lösen enligt utskottets förslag skulle komma att ökas undan för undan med 15 öre om året, tills den stigit upp till tre kronor, hvilket kommer att inträffa först år 1896. Således har detta förslag icke någon annan betydelse än att förhöjningen icke kommer att till fullo inträda förr än 1896.

Ingen domare bör kunna neka att utfärda gravationsbevis, som grunda sig å inteckningsprotokollet, vare sig de skola omfatta endast tio år eller längre tid.

Skulle domaren neka att utfärda gravationsbevis för 16 år t. ex., kan man ju begära gravationsbevis för någon kortare tid än 10 år, som icke faller under de senaste 10 åren, och på så vis erhålla gravationsbevis, som stöder sig på inteckningsprotokollen äfven för längre tid än 10 år. Lagutskottet och justitieombudsmannen hafva dock icke kunnat framdraga något skäl, som skulle kunna föranleda en domare att neka att utfärda sådant bevis för längre tid.

Jag tror sålunda, att kammaren gör klokt i att bifalla reservan-

ternas förslag, oaktadt Första Kammaren har bifallit utskottets. Frågan förfaller visserligen, men dermed är ingen skada skedd; och Riksdagen har god tid att tänka på saken ända till år 1896, ty förr kommer icke ett förslag sådant som det föreliggande att verka.

Om ändrade bestämmelser angående lösen för gravationsbevis.
(Forts.)

Jag yrkar således bifall till den af hr Lilienberg m. fl. afgifna reservationen.

Herrar *Norén* och *Bromée* instämde häruti.

Herr A. Waldenström: Huru man lämpligast bör lagstifta i förevarande afseende, beror naturligtvis derpå, om man anser nödvändigt för tillförlitligheten eller fullständigheten af ett gravationsbevis, att betygsutgifvaren granskar inteckningsprotokollen icke blott för de tio sista åren, utan äfven för tiden derförut intill den 1 januari 1876, då den nya förordningen angående inteckningar först började att tillämpas, eller om det för nämnda ändamål anses tillräckligt, att granskningen omfattar endast inteckningsprotokollen för de tio sista åren jemte inteckningsboken. Såsom herrarne minnas, anslöt sig pluraliteten i båda kamrarna vid ärendets förra behandling till den senare åsigten, eller att granskning af inteckningsprotokollen för de sista tio åren jemte inteckningsboken under alla omständigheter vore tillräckligt och i följd deraf återförvisade kamrarna ärendet till lagutskottet, hvars pluralitet omfattat den motsatta meningen och derpå grundat sitt förslag. Nu vill lagutskottet söka tillfredsställa de båda olika åsigtorna och föreslår därför två olika slag af gravationsbevis, det ena mycket besvärligt, mycket tidsödande och dyrt, det andra mindre besvärligt, mindre tidsödande och därför billigare. Men jag hemställer till kammaren, huruvida det vore lämpligt att antaga ett sådant förslag, som i sig innebär, att Riksdagen — jemte det den förklarar sig oförmögen att bedöma, hvad som fordras för tillförlitligheten af ett gravationsbevis, om af de två sorter, som lagutskottet bjudit på, den ena må kunna vara tillförlitligare än den andra — tillika föreslår Kongl. Maj:t att utfärda en förordning, hvaruti åt den stora allmänheten öfverlemnas att pröfva ifrågavarande sak, som Riksdagen ansett sig oförmögen att bedöma.

Nu säger lagutskottet, att man sannolikt i allmänhet kommer att åtnöja sig med det billigare slaget af bevis, d. v. s. den sorts bevis, om hvars tillförlitlighet lagutskottet sjelft uttalat sig tveksamt. För mig är det uppenbart, att om man i expeditionstaxan inför bestämmelser om två olika slags gravationsbevis, det ena dyrare och det andra billigare, allmänheten kommer att få den uppfattningen, att det dyrare slaget är det bästa; och följden blir, att alla lånegifvare komma att fordra det senare slaget.

För öfrigt har lagutskottets förslag, så vidt det skiljer sig från reservanternas, det felet, att det är praktiskt oanvändbart. Att granska inteckningsprotokollen, blad för blad, ända från den 1 januari 1876 till närvarande tid, det är något, som redan nu är alldeles olidligt; och denna olidlighet kommer naturligtvis att ökas år efter år. Följden deraf blir, att betygsutgifvaren icke underkastar sig ett sådant besvär,

Om ändrade bestämmelser angående lösen för gravationsbevis.

(Forts.)

utan kommer att skrifva i ingressen till beviset, att det grundar sig på inteckningsprotokollen sedan 1876, ehuru det i verkligheten grundar sig på protokollen endast för de tio sista åren och der förut på inteckningsboken.

Jag för min del yrkar bifall till reservationen; men jag vill på samma gång säga, att jag hellre än att vara med om lagutskottets förslag förenar mig med herr Redelius i hans yrkande om rent afslag för denna gång.

Herr G. Berg: Då jag nu begärt ordet, har jag ingalunda gjort det för att yttra mig om lämpligheten af högre eller lägre lösen för gravationsbevis: nej, i den delen kommer jag icke att yttra mig i kammaren; utan jag har begärt ordet för att yrka afslag å hela betänkandet, såväl å utskottets som å reservanternas förslag. Och jag gör detta på den grund, att jag anser, att, innan någon förändring i bestämmelserna om lösen vidtages, ett tydligt stadgande bör komma till stånd, som säger i hvad ordning och på hvad sätt gravationsbevis böra utfärdas. Detta är ett förhållande, hvarom man för närvarande sväfvat i fullkomlig ovisshet eller åtminstone hvarom icke någon enighet råder. Att så verkligen är fallet, torde visa sig deraf, att för närvarande i våra bankinrättningar eller i handel ochandel enskilda personer emellan gå och gälla gravationsbevis af tre olika slag. Der förekomma nemligen *ett* slags gravationsbevis, som helt och hållet, så väl hvad angår penninge- som nyttjanderättsinteckning, grundar sig på inteckningsboken, vidare ett *andra* slag af gravationsbevis, som i fråga om penningeinteckning grundar sig på inteckningsprotokollen, men i fråga om nyttjanderättsinteckning på inteckningsboken, och slutligen ett tredje slags gravationsbevis, som i afseende på så väl penningeinteckning som nyttjanderättsinteckning grundar sig på inteckningsprotokollen. Ett sådant förhållande torde dock icke vara med fullt god ordning öfverensstämmande. Då vi emellertid sålunda hafva tre olika slag af gravationsbevis, anser jag, att den första och viktigaste frågan bör vara den, att få ett tydligt lagstadgande, som säger, i hvad ordning och på hvad sätt gravationsbevis böra utfärdas. Endast derigenom kan erhållas *likformighet* i fråga om en så viktig officiel handling som ett gravationsbevis — en egenskap som allmänheten äfven eger rätt att fordra. Sedan man fått till stånd ett stadgande derom, då kan det vara tid att taga före frågan om lösen för gravationsbevis.

Jag yrkar därför för närvarande rent afslag.

I detta yttrande instämde herrar *Crafoord* och friherre *von Schwerin*.

Herr Edels tam: Jag ber också att få yrka afslag å föreliggande betänkande; och jag gör detta äfven af det skälet, att jag anser, att i sammanhang med denna fråga man äfven borde träffa närmare bestämmelser om hvad som menas med hemman och hemmansdel. Förhållandet är nemligen, att olika domhafvande hafva olika uppfattning af hvad som dermed menas. Det har sålunda till och med förekommit, att man räknat ett hemman, som en person innehar på grund af tre

olika köp, för tre olika hemmansdelar. På detta sätt blir gravationsbeviset stundom mycket dyrare, än det borde blifva. Det var också med anledning deraf, som herr Waldenström för ett par år sedan väckte en motion, hvori han yrkade, att denna sak närmare skulle bestämmas. Jag anser nu, att den frågan bör ordnas i sammanhang med bestämmelserna om lösen för gravationsbevis. Med anledning häraf och dessutom på grund af hvad herrar Waldenström och Berg anfört, yrkar jag alltså rent afslag.

Om ändrade bestämmelser angående lösen för gravationsbevis.
(Forts.)

Herr *Lundberg* förenade sig med herr *Edelstam*.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o afslag derå och bifall i stället till det yrkande som innefattades i herr *Lilienbergs* med fleres i ämnet afgifna reservation; och 3:o afslag å såväl utskottets hemställan som reservanternas yrkande. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse den sistnämnda meningen hafva flertalets röster för sig. Votering blef likväl begärd och försiggick, sedan till kontraposition antagits bifall till reservationen, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända vote-ringsproposition:

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i utlåtandet N:o 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit den af herr *Lilienberg* m. fl. afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 95 ja och 92 nej; och hade kammaren alltså fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 6.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875 än äfven väckt motion med förslag till vissa bestämmelser angående sparbanker.

Angående tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 okt. 1875.

Under *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemställde utskottet: att Riksdagen ville, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, för sin del antaga följande:

Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)

L a g

innefattande tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875.

Härigenom förordnas som följer:

Lån af sparbanksmedel må ej utlemnas mot skuldförbindelse, för hvars uppfyllande ledamot eller suppleant i styrelsen eller vid banken anställd tjänsteman i egenskap af gäldenär eller löftesman svarar, utan så är att för lånet ställes *antingen pant af statens eller allmänna hypoteksbankens obligationer eller andra med dem i afseende å säkerheten närmast jemförliga obligationer eller ock full säkerhet af inteckning uti fastighet, å landet inom hälften af medeltaxeringsvärdet för de tio sista åren och i stad inom hälften af sist fastställda taxeringsvärdet, dock att åbyggnad å egendom i stad skall, för att inteckning i egendomen må godkännas, vara brandförsäkrad i någon med vederbörligen fastställt reglemente försedd brandförsäkringsinrättning inom riket.*

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herrar *J. Smedberg* och *A. Nilsson* i Rinkaby; hvarjemte herrar *A. Lilienberg*, *H. Andersson* i Nöbbelöf och *C. Persson* i Stallerhult begärt få antecknad, att de på grund af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Ordets begärdes af

Herr *Lilienberg*, som yttrade: Herr talman! Som herrarne torde finna af betänkanhet, har jag icke inom utskottet deltagit i behandlingen af den föreliggande frågan. Hade jag det gjort, så hade jag icke kunnat biträda det förslag, som utskottet här framlagt.

Jag anser den föreliggande frågan vara ganska vigtig. Det gäller nu för första gången att börja att reglementera för sparbankerna i afseende på deras lånerörelse. Hittills hafva sparbankerna i detta afseende varit fria. Då man skulle börja att lagstifta för sparbankerna — det var i början på 1870-talet, — blef en komité tillsatt, och den framlade ett ganska detaljeradt förslag till reglemente, i hvilket också förekommo detaljerade föreskrifter angående lånerörelsen. Men när proposition skulle framläggas för Riksdagen, så blefvo, som vi veta, de af komitén föreslagna bestämmelserna angående lånerörelsen utslutna och då varande justitieministern yttrade i detta afseende till statsrådsprotokollet några ord, som jag icke kan neka mig nöjet att återgifva, då de visa samma uppfattning som jag delar. Han yttrar:

“För min del kan jag icke annat än finna det särdeles betänkligt att i afseende å sparbankernas förvaltning meddela sådana stränga reglementariska bestämmelser, som de, hvilka i förslaget finnas upptagna. Derigenom synes lätteligen kunna inträffa, att det allmänna medborgerliga intresse, som kallat till lif samt på ett i allmänhet synnerligen förtjenstfullt sätt skött och förkofrat de många sparbanksinrättningar, som nu finnas i vårt land, skall, vid känslan af det på-

Jagda tvånget, afmattas och försvinna till men för den goda sak man just haft för afsigt att befrämja. En verkan i enahanda rigtning motser jag äfven af den beroende ställning till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, sparbankerna enligt förslaget skulle intaga; hvarförutom den olägenhet af hvad förslaget i omförmälda hänseenden innehåller synes vara att befara, att det moraliska ansvaret för sparbankernas ändamålsenliga förvaltning och de insatta medlens återgåldande komme att i allmänna föreställningssättet så godt som uteslutande hvilat på de offentliga myndigheterna, samt att, derest i framtiden en eller annan af sparbankerna, oakadt de noggranna, men måhända ändock ej till fulla betryggande föreskrifterna för sparbankernas förvaltning, blefve urständsat att fullgöra sina förbindelser, skulden därför, såsom jemväl inom högsta domstolen blifvit annärkt, i stället för att träffa den enskilda verksamhetens misstag eller ofrivilliga brister, skulle hälvfvas på statens lagstiftning såsom oduglig och felaktig.“

Det förslag, som nu föreligger, går ju icke långt i reglementerande, kan man säga. Ja visserligen, men det kommer naturligtvis att efterföljas af flere andra. Finansministern har också sjelf beklagat, som man ser af statsrådsprotokollet, att han icke kunnat nu gå längre, men han utlofvar, att inom kort skall man få mer af samma slag.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det föreliggande förslaget är afvikande från den lagstiftning, som Riksdagen begärde 1888. Då begärde Riksdagen endast en lagstiftning derom, att det skulle förbjudas ledamöter i sparbanksstyrelse och sparbankstjustomän att ingå borgen för lån, som från sparbanken utlemnades. Jag vill vidare fästa uppmärksamhet på en annan omständighet, nemligen att, som herrarne ha sig bekant, helt nyligen utfärdats en författning, som hörjat att tillämpas först med förlidet år, en författning, som utfärdats på Riksdagens begäran och som innehåller, att Konungens befallningshafvande äro pligtige att hvarje år låta anställa inspektion af samtliga sparbanker. Det synes mig då som vi borde först se tiden an något och se huru denna författning verkar, innan vi nu slå in på detta ödesdigra reglementerande.

På grund af hvad jag sålunda anført, ber jag få yrka afslag å utskottets betänkande och jemväl på Kongl. Maj:ts proposition.

Vidare anförde:

Herr Nilsson i Rinkaby: Jag har icke kunnat förena mig med utskottets majoritet i denna fråga, emedan jag anser, att de reglementariska föreskrifter, som här föreslås, skulle verka, icke till nytta för sparbankerna, utan till skada. Här är ju en reglementarisk föreskrift derom, att det skall vara förbjudet för ledamot i sparbanksstyrelse både att låna och att borga. Här är visserligen stadgadt det vilkor, att om han lemna inteckning under halfva taxeringsvärdet, så får han låna. Men hur många äro väl de, ute på landsbygden, som hafva sådana egendomar att de kunna lemna inteckning under halfva taxeringsvärdet. Under de svåra tiderna har ju hvar och hvar annan person nödgats taga hypotekslån på sina gårdar, och som dessa

*Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)*

*Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)*

lån ligga inom halfva taxeringsvärdet, så står det ju icke öppet för dessa personer att begagna sig af den anvisade utvägen. Och för öfrigt, äfven om en person kan lemna en god inteckning, så blir det i allt fall ganska kostsamt: här skall ju vara kartering och gravationsbevis och mera sådant, så att det blir ganska stora kostnader för att ta ett litet amorteringslån på 3—400 kronor. Jag anser, att följden af detta reglementerande skulle bli, att ingen ville vara ledamot i en sparbanksstyrelse. Äfven om han aldrig behöfde låna, så skulle han känna sig så generad, att han icke ville tjänstgöra, då han ju måste anse sig mindre gynnad än t. o. m. den fattigaste torpare; ty om en sådan kommer med borgen, så får han låna.

Jag kommer således att rösta för rent afslag.

Herr Sven Nilsson: Vid 1888 års riksdag, då denna fråga var före i kammaren, arbetade jag för min del emot det skrifvelseförslag, som då afgick till Kongl. Maj:t. Det framställdes äfven då yrkande om, att ett förslag, sådant som nu föreligger, skulle antagas, men förslaget vann lyckligtvis icke den gången Riksdagens bifall. Jag ansåg då, att det förslag, som förelåg, skulle verka till skada för sparbankerna och jag anser fortfarande att så skall blifva fallet, för den händelse Riksdagen skulle antaga det nu ånyo föreliggande förslaget. Jag kan icke heller rätt gerna förstå, hvarför Kongl. Maj:t kommit fram med ett förslag, som går utöfver det beslut, som Riksdagen har fattat, som vi veta, inskränkte sig Riksdagen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t till att begära att ledamöter i sparbanksstyrelse icke skulle få gå i borgen för sparbankslån. Men der uttalades i båda kamrarna mycket stora betänkligheter mot att utsträcka lagen derhän, att det äfven skulle vara förbjudet för en sådan ledamot att i sparbanken taga lån. Nu har jag sökt att forska efter de skäl, som Kongl. Maj:t anført för att göra denna utsträckning, men har för min del icke i den kongl. propositionen kunnat finna något skäl, som kunnat gifva Kongl. Maj:t anledning att framkomma med detta förslag. Om herrarne taga fram den kongl. propositionen, så skola herrarne finna, att der egentligen icke finnes åberopadt något enda talande skäl. Sammalunda förhåller det sig med lagutskottets utlåtande. Icke heller der finner man några skäl. Lagutskottet har icke ens kunnat åberopa sig på de skäl, Kongl. Maj:t anført, utan bara sagt, att "det i propositionen framlagda lagförslaget synes utskottet vara väl egnadt att förebygga sådana oegentligheter vid sparbanks förvaltning, hvilka påkallat lagstiftningsåtgärder i ämnet." Hvilka orsaker, som skulle hafva vållat, att en så vidsträckt lagstiftningsåtgärd vore behöflig, derom svärfvar man, som sagdt, i okunnighet. Visserligen har man i pressen sett att orsaken skulle vara att söka i den omständigheten att vid åtskilliga sparbanker stora förluster egt rum under de senaste åren, men jag vågar hemställa till kammaren, om man kan säga att dessa förluster i allmänhet varit af den beskaffenhet, att de framkallats af lån, som sparbankerna beviljat dess direktörer på handlingar, som de sjelfva inlemnade och på föredragning af direktörerna.

Såvidt jag kan erinra mig, lärer det icke hafva förekommit mer

än ett enda fall, der dylik förlust inträffat på grund af så beskaffade säkerhetshandlingar, nemligen vid Örkeneds sparbank. De öfriga förluster, som sparbankerna fått vidkännas, hafva uppstått till följd af rena försnillningar och förfalskningar af räkenskaperna samt rena stölder från bankerna. Jag hemställer till herrarna, om herrarne verkligen kunna tro att man genom att vidtaga sådana lagstifningsåtgärder, som de här föreslagna, skulle kunna förekomma dylika förluster? Enligt min uppfattning är detta rent omöjligt. Men deremot är det min alldeles oförtydbara mening, att, om förslaget ginge igenom, det skulle uppstå brist på dugliga personer, som ville åtaga sig att sköta sparbankerna. Det är väl, tyvärr, sant att om icke alla, så åtminstone de fleste af våra jordegare hafva sin egendom pantsatt i hypoteksbankerna, eller också blifva i behof af att beläna sin egendom. För att sköta en sparbank väl fordras emellertid helt andra egenskaper än som i allmänhet förefinnas hos personer, som sitta hemma och sköta ett litet kapital. Dertill fordras personer, som bedrifvit eller sysselsätta sig med affärsverksamhet och som hafva affärsgeni, samt i öfrigt kunna bedöma såväl länehandlingar, som äfven själva lånerörelsen. Men hvilken deras verksamhet än må vara, så inträffar det väl i allmänhet att vid ett eller annat tillfälle de blifva i behof af ett lån. Skall man då icke tillåta att de få upptaga detta lånet i den sparbank, der de själva hafva sin verksamhet, utan tvinga dem att hänvända sig till privatbanker för att få sitt lånebehof fylldt måhända på hårdare vilkor — och det är nästan öfverallt förhållandet att sparbankerna utlemna ett lån på billigare vilkor och mot lägre ränta — så blir deraf en gifven följd att deras intresse för sparbanken skall minskas och att de icke vilja längre sitta kvar såsom styrelseledamöter. Man blir då nödsakad att i deras ställe skaffa andra ledamöter, exempelvis sådana, som sitta hemma och procenta eller också sådana, som icke hafva någon kredit. Kan det verkligen vara väl betänkt att sålunda från styrelsen skrämman bort de kanhända dugligaste och bästa personerna, för att få dem ersatta med sådana, som äro oförmögna att sköta en bank och som sålunda komma att ställa allt på spel samt äfventyra bankens säkerhet. Det är för öfrigt icke bevisadt att dessa papper, som, enligt hvad man påstått, en eller annan styrelseledamot skall hafva belånat i sparbanker, verkligen medfört någon förlust. Den förlust, som i dylikt fall kan hafva inträffat, har åtminstone egt rum innan den revision, som blifvit Konungens befallningshafvande ålagd, och som visat sig verksam, blifvit införd. Jag är öfvertygad om att, i fall Konungens befallningshafvande fortfarande få det uppdraget att granska sparbankernas säkerhetshandlingar och deras verksamhet, så skall man utan risk kunna låta styrelseledamöter derinom fortfarande, såsom hittills, der upptaga lån. Hela förslaget, sådant det är uppståldt, är för öfrigt af den beskaffenhet, att det mycket lätt skulle kunna kringgå. Om t. ex. en direktör icke gerna skulle vilja vara med om att utlemna lån till en styrelseledamot, så behöfver han blott afsäga sig sin befattning under den dag, då lånet skall beviljas, och derefter återtaga densamma några dagar derefter, då han änyo inväljes. Kan det väl vara skäl att antaga ett

Angående tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 okt. 1875.
(Forts.)

Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)

förslag till lag, som på detta sätt kan kringgås? För min del anhåller jag om afslag å lagutskottets föreliggande förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Då Riksdagen år 1888 begärde, att Kongl. Maj:t skulle låta utarbete ett förslag till förekommande deraf att styrelseledamöter och tjänstemän i sparbankerna inginge borgen för lån, som der beviljades, så föreställer jag mig att Riksdagen icke utan goda skäl gjorde detta. Den siste talaren sade visserligen att Kongl. Maj:t icke framdragit några skäl, hvarför Kongl. Maj:t ansett sig böra gå något längre i sitt för Riksdagen nu framlagda förslag än Riksdagen begärt. Men det torde för hvar man ligga i öppen dag, att, om man förnekar styrelseledamöter och tjänstemän i sparbanker att ingå borgen, så borde de också följdriktigt vara förhindrade att på eget namn upptaga lån, då det ju kommer på ett ut vid pröfningen af deras solvens, som af styrelsen verkställles, antingen de äro borgesmän eller låntagare. Det synes då tydligt, att, om man verkligen vill vinna det mål, som Riksdagen afsett med förenämnda sin begäran, är det också följdriktigt att de, som icke ega rätt att ingå borgen, icke heller skola ega rätt att upptaga lån i sparbanken på eget namn. Denna bestämmelse är enligt min tanke af en ganska stor betydelse; ty klart är att en dylik pröfning af dessa låntagares solvens måste vara på det hela taget ganska obehaglig, äfvensom att den kan föranleda till svårigheter för styrelsens öfriga ledamöter, som icke gerna lära vilja förneka en af sina kamrater i styrelsen att få det lån, som denne kan behöfva; det torde icke heller vara så farligt om dessa personer förnekades denna rättighet, enär ju det i allt fall finnes låneinrättningar att tillgå på icke allt för långt afstånd derifrån, till hvilka de kunna vända sig för att få sitt lånebehof tillgodosedt; och jag tror att detta lättare kan ske på den vägen än på den, som herr Sven Nilsson antydde, nemligen att en styrelseledamot, som önskar att mot sin borgen eller sin namnteckning såsom låntagare få ett lån beviljadt, för några dagar afsäger sig sitt uppdrag i egenskap af styrelseledamot, för att sedermera efter lånets beviljande återinträda i styrelsen. Det kan visserligen icke förnekas att ett dylikt handlingssätt *kan* ega rum; men en styrelseledamot, som så missbrukar sin ställning och så kringgår författningarna, lär dermed icke skaffa sig synnerligt stort förtroende, lika litet som han torde undgå välförtjent tadel.

Det är ju så att sparbanksväsendet i vårt land tagit en så oerhörd omfattning, att dess tidsenliga ordnande blifvit en stor och påträngande fråga. Det är nemligen den stora allmänhetens, den fattiga allmänhetens besparingar, som der finnas och det är också därför Kongl. Maj:ts och Riksdagens oafvisliga skyldighet att på det mest betryggande sätt ordna dessa sparbanker så, att de icke falla i misskredit; ty det behöfs endast att en eller annan sparbank faller, för att framkalla en sådan misstro hos allmänheten, och denna misstro gifver genast anledning till att färre insättningar ske till stor skada för så väl dessa inrättningar, som för delegarne sjelfva. Delegarnes inestående medel uppgingo vid slutet af år 1887 till 245,000,000 kronor. Detta är ju ett ofantligt

stort belopp, på hvilket statsmagfterna måste känna sig skyldiga att taga vara. Och man måste väl betänka att sparbankerna äro inrättade för att bereda den fattiga delen af befolkningen i landet tillfälle att göra besparingar, men alldeles icke för att tillgodose lånebehofven hos de för dessa inrättningar tillsatta styrelseledamöter eller der anstälde tjänstemän, ty den frågan måste komma i andra rummet.

En annan omständighet torde jemväl vara förtjent af kammarens beaktande. Det har nemligen visat sig att på senare tider postsparbankerna tillvunnit sig allmänhetens förtroende, ehuru det måste medgifvas att de icke äro gamla eller medgifva större fördelar för allmänheten än sparbankerna i annat afseende än att allmänheten i de förra lättare kan göra sina insättningar. Hvad är det då, som gifvit postsparbankerna deras stora framgång? Jo säkerligen den stora tryggheten för de der insatta medlen. Enligt hvad för mig uppgifvits uppgingo de insatta medlen sistlidne mars till ett sammanlagdt belopp af 9,814,000 kronor, hvilket visar att nämnda bank, som först år 1884 började sin verksamhet, gått betydligt framåt. Det är väl sant att genom de af Kongl. Maj:t nu föreslagna ändrade bestämmelser i lagen, särskildt beträffande sådana papper, som skulle få belånas af styrelseledamöter i sparbankerna, inskränkningarna i detta afseende äro så väsentliga, att det är föga troligt att dessa ledamöter skulle vilja begagna sig deraf. Ty den, som disponerar så beskaffade säkerhetshandlingar som inteckningar inom halfva taxeringsvärdet, kan med största lätthet få dem belåna på annat håll och måhända äfven på billigare villkor.

Utskottet har vidare gått längre än Kongl. Maj:t. Då Kongl. Maj:ts förslag talar om "statens eller allmänna hypoteksbankens obligationer eller andra *värdepapper*", hvilka med afseende på säkerheten äro närmast dermed jemförliga", så föreslår utskottet "allmänna hypoteksbankens obligationer eller andra med dem i afseende å säkerheten närmast jemförliga *obligationer*".

Likaså har utskottet i sitt förslag gått längre än Kongl. Maj:t, i afseende å rätt till belåning af fastighet i stad inom hälften antingen af brandförsäkringsvärdet eller af sist fastställda taxeringsvärdet, då utskottet deremot ej velat medgifva ensamt brandförsäkringsvärdet såsom grund för belåning. Utskottet föreslår tillika att åbyggnad å egendom i stad skall, för att inteckning i egendomen må godkännas, vara brandförsäkrad i någon *med vederbörligen fastställt reglemente försedd* brandförsäkringsinrättning inom riket och detta senare tillägg på goda skäl som mig synes. Det händer dock mången gång att i de mindre städerna brandförsäkringsvärdet i jemförelse med taxeringsvärdet ställer sig högre och med full rätt ställer sig högre samt ändock med säkerhet kan läggas till grund vid bedömande af ett hypoteks värde.

Jag kan väl fatta att inom kammaren motstånd kan komma att göras mot utskottets förslag i de förstnämnda delarne och att man är mera benägen för att biträda Kongl. Maj:ts förslag. Jag kan icke fatta huru personer, som vilja se saken i stort samt sålunda äfven vilja tillgodose den stora allmänhetens fördelar, skulle endast med afseende å den hänsyn, som toges till styrelseledamöterna — och hvilken hän-

Angående tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 okt. 1875.
(Forts.)

*Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1873.
(Forts.)*

syn i fall, sådana som de ifrågavarande, bör enligt min uppfattning vara underordnad — vilja afstyrka hela förslaget.

Jag tror att äfven med dessa skärpta bestämmelser det icke skall blifva synnerligen svårt att finna män, som äro villige att göra några uppoffringar för en så god sak, som den, för hvilken sparbankerna verka.

Herr Andersson i Malmö: Vid flere föregående tillfällen, då det inom Riksdagen väckts förslag om att skärpa kontrollen öfver sparbankerna, har man ganska ifrigt motsatt sig sådana förslag, hufvudsakligen af det skäl, att man fruktat, att antagandet deraf skulle strypa hela vårt sparbanksväsen. Att man kanske i någon mån förr haft skäl för en sådan mening kan jag väl fatta, då vi förr ej haft en sådan sparbank, som den vi på senare tiden fått inrättad, nemligen post-sparbanken. Lyckligtvis var man ej heller förr i tillfälle att se så stora falsarier i sparbankerna, som just nu på senare tiden förekommit. Men att man nu så ihärdigt kan motsätta sig en så nyttig reform, som den af regeringen nu föreslagna, kan jag för min del icke förstå.

Det har af ett par föregående talare framhållits, att man genom att besluta en åtgärd, sådan som den föreslagna, skulle tillbakahålla mera framstående personer i kommunerna från att verka för sparbankernas framgång. Detta påstående kan jag för min del icke fatta. Den befrielse, som man genom detta förslag vill gifva styrelseledamöterna i sparbanker från att teckna sina namn som borgen vid lån ur sparbanken, bör, enligt mitt förmenande, blifva till stor fördel för dessa styrelseledamöter. Och den rättighet, man vill betaga dem att sjelfve erhålla lån af sparbanken, kan jag icke finna vara så synnerligen vigtig. Jag är fullkomligt öfvertygad om, att i fall styrelseledamöterna i en sparbank innehafva sina platser af intresse för saken, och dessa personer hafva god säkerhet att ställa för ett eller annat lån, så skola de med lätthet få det i hvilken penninganstalt som helst.

Jag sade nyss, att man förr icke varit i tillfälle att se några sådana kullerbyttor, som åtskilliga sparbanker på senare tiden gjort. Jag ber att här få erinra om de för icke så länge sedan inträffade obehagligheterna vid Elmhults, Örkeneds och Lagunda sparbanker. Jag tycker, att dessa exempel borde mana hvar och en, som har intresse för att på ett godt och säkert sätt bevara folkets sparbössa, att vara med om att vidtaga en betryggande kontroll öfver dessa sparbanker.

Af den statistik, som jag varit i tillfälle att se, visar det sig, att man stundom går ganska lättvindigt till väga vid utlemnande af lån från sparbanker. Det visar sig, att af de sparbanker inom Sverige, hvarest delegarnes behållning 1887 understeg 10,000 kronor, icke mindre än 86 procent af dessas medel utlemnats som lån mot borgen, att vid de sparbanker, som egde en behållning af mellan 10,000 och 50,000 kronor, 72 procent af medlen voro utlemnade endast mot borgen, och att för sparbanker med en behållning af 50,000 à 100,000 kronor motsvarande sifra var 68 procent. Och, mine herrar, den borgen, som varit stäld för dessa medel, har ofta varit af ganska tvifvelaktig natur. Man har ibland stält som säkerhet liförsäkringsbref, på hvilka kanske

blott ett eller ett par års premier varit inbetalda; och fullkomligt värdelösa aktier, och dessa hafva blifvit antagna som säkerhet.

Jag skulle kunna framhålla en och annan intressant interiör i våra sparbankers förvaltning, men vill ej trötta herrarne härmed. Då jag finner, att syftemålet med våra sparbanker har till en del ersatts af den af staten inrättade postsparbanken, så kan detta vara ett skäl för hvilken vän som helst af god kontroll att yrka bifall. Herrarne må komma ihåg, att de medel, som förvaltas i dessa banker, nästan uteslutande äro sådana, som sammansparats af den fattigare eller mindre bemedlade befolkningen, af personer, som under en lång tid af sin lefnad hafva lagt slant till slant och gjort uppoffringar och försakelser för att på ålderdomen hafva en någorlunda dräglig existens. Jag hemställer till herrarne, huruvida vi icke böra använda alla till buds stående medel för att vaka öfver, att dessa mindre bemedlade personers penningar blifva på ett säkert och godt sätt förvarade.

Jag skall således, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag, i förhoppning, att regeringen så snart ske kan vidtager ytterligare säkerhetsåtgärder.

Häruti instämde herrar *Bexell, Ström* och *Olsson* i Sörnäs.

Herr Göransson yttrade: Då jag varit med om att biträda utskottets förslag, skall jag tillåta mig att med några ord söka försvara dess hemställan.

År 1888, då denna fråga var före i Riksdagen, var jag af den åsigten, att det endast skulle blifva en half åtgärd, om det utfärdades förbud för ledamöter i sparbanksstyrelser och sparbankens tjänstemän att ingå borgen, men deremot fortfarande medgafs dem att sjelfva göra lån ur sin sparbank; ty det är väl låntagarens soliditet som skall prövas i första rummet och sedan löftesmännens.

Jag har icke sedan dess funnit anledning att ändra åsigt i frågan. Jag anser nemligen, att sparbankerna egentligen äro till för de många och små insättarne och icke för de få styrelseledamöterna. Jag tror därför, att man i första rummet bör se på insättarnes förmåner, och derjemte tror jag, att man äfven bör taga hänsyn till andra låntagare framför styrelseledamöterna. På den ort jag tillhör hafva vi också en sparbank, och från den utlemnas lån hufvudsakligen till mindre bemedlade dagakarlar och mindre hemmansegare, och det är många utaf de förstnämnda som genom att hafva erhållit ett sådant mindre lån på 10 års amortering blifvit i stånd att kunna bygga sig en egen stuga.

Dessutom vill jag hemställa till er, mine herrar, om det är möjligt, att en ledamot i en sparbanksstyrelse, när det gäller att pröfva en säkerhet för en medledamot, skall kunna handla fullt lika opartiskt som när han skall pröfva en annan persons säkerhet. För min del betviflar jag det.

Man har visserligen sagt, att om detta förslag skulle blifva antaget, det skulle verka till skada för sparbankerna derigenom, att det skulle blifva svårt att erhålla dugliga personer, som ville blifva styrelseledamöter. För min del kan jag icke se någon sådan våda. Är det inga

Angående tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 okt. 1875.
(Forts.)

*Angående
tilläg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1873.
(Forts.)*

andra motiv, som föranleda en person att gå in som ledamot i en sparbanksstyrelse än hoppet att få låna penningar der, så tror jag, att han gerna kan vara derifrån. Och är det en person, som är solid och ordentlig, så tror jag icke, att det skall möta någon svårighet för honom att erhålla lån i en annan sparbank mot borgen eller namnsäkerhet, om han ovilkorligen vill detta hellre än att låna mot föreskrifven realsäkerhet i den sparbank, der han är styrelseledamot. Han behöfver således icke bli tvingad att vända sig till en privatbank för att få sina lånebehof uppfyllda som det här har påståtts af en talare på skånebanken. Dessutom, om det nu skulle vara sant, hvad här af en föregående talare framhållits, att det egentligen är endast affärsmän och sådana personer, som drifva större rörelse, som vore lämpliga att vara ledamöter i sparbanksstyrelser, så tror jag, att det vore lättare för sådana att erhålla lån hos banker på annan ort, emedan de äro mera kända och hafva större resurser än mindre bemedlade personer.

Då jag anser, i likhet med hvad som af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet blifvit yttradt, att det endast skulle blifva en half åtgärd, om det stadgades, att ledamöter i sparbanksstyrelser och bankens tjenstemän skulle förbjudas att ingå borgen, men vara berättigade att erhålla lån, så kan jag icke finna annat än att utskottets förslag bör bifallas.

Helst nu, sedan Första Kammaren bifallit förslaget oförändradt, anser jag det vara klokt, att äfven denna kammare fattar samma beslut, och det är min fulla öfvertygelse, att detta skall blifva i sparbankernas eget intresse. Jag tror, att man bör vara försiktig och vidtaga alla möjliga säkerhetsåtgärder med afseende på sparbankerna för att hos allmänheten bevara förtroendet för dessa penninginrättningar, ty blir det på något sätt rubbadt genom misstanken, att styrelseledamöterna gynnas framför andra lånesökande, så kan det komma att verka till obotlig skada för sparbankerna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Buck Per Ersson* instämde häruti.

Herr Nilson i Lidköping: Då jag som motionär vid 1888 års riksdag har någon liten andel uti att skrifvelse då afläts till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till ny lag med skärpta bestämmelser för sparbankerna, så kan jag för min del icke annat än uttrycka min synnerliga tillfredsställelse öfver att det nu föreliggande lagförslaget är framkommet, och jag är så mycket mera dermed tillfredsstäld som detta just innehåller de längre gående skärpta bestämmelser, som af mig och en annan motionär då uttalades såsom önskvärda och behöfliga.

Då nu Första Kammaren har antagit det föreliggande lagförslaget, hoppas jag, att äfven denna kammare skall bifalla detsamma. Jag tror, att man genom antagande häraf skulle göra landet och särskildt sparbankerna en ofantligt stor tjänst. Sedan denna fråga senast förvar i Riksdagen, hafva vi sett icke så få nya exempel på, hvartill det

sorgligt nog kan leda med det nuvarande systemet för sparbankernas styrelse och förvaltning.

Då jag i öfrigt är helt och hållet förekommen af den näst föregående talaren, som sagt ungefär allt som behöfver sägas i saken, skall jag inskränka mig till att på grund af hvad jag nu yttrat, hemställa om bifall till utskottets förslag.

*Angående tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 okt. 1875.
(Forts.)*

Herr Jönsson i Gamualstorp: Då jag nu ämnar yttra mig i denna fråga, ber jag få förutskicka den upplysning, att jag hvarken är styrelseledamot eller delegare i någon sparbank.

Min öfvertygelse är, att detta lagförslags antagande skulle verka skadligt för sparbanksväsendets utveckling i vårt land till fördel för andra bankinrättningar. I våra sockeusparbanker består styrelsen i allmänhet af 6, 8 till 12 utaf kommunens mest solida och för förvaltningen lämpliga personer. Att nu förhindra dessa personer att i den låneinrättning, de sjelfva bildat, upptaga lån på eget namn mot annat än realsäkerhet, eller att få belåna handlingar på hvilka deras namn står såsom borgen äfven det allra minsta belopp såsom borgen för egna underhafvande eller torpare såsom hjälp åt dem, anser jag vara orättvist samt för banken skadligt. Följden häraf skulle naturligtvis blifva, att det blefve ytterst svårt att få lämpliga styrelseledamöter i sparbankerna. Man finge då dertill taga mindre lämpliga personer, hvarigenom intresset för sparbanksväsendet slappades. Det torde icke vara så illa bestämdt med sparbankerna i allmänhet. Hvad Blekinge sparbanker beträffar, har hushållningssällskapet derstädes i allmänhet till bildande af deras grundfond lemnat bidrag, dervid hushållningssällskapet förbehållit sig öfver sparbankerna utöfva kontroll. Hushållningssällskapet utser sålunda en ledamot i styrelsen, en revisor samt utsänder årligen en person som inspekterar sparbankerna. Dertill kommer att sparbankerna hvarje år inspekteras utaf en af länsstyrelsen tillsatt person. En särskild lagstiftning i detta fall torde därför kunna anses öfverflödig.

Då man sålunda genom den föreslagna lagen omöjligen skulle vinna det äsyftade målet, större trygghet för sparbankernas bestånd samt förbud för ledamot af sparbanksstyrelsen att ingå borgensförbindelser — som han ju ändå kan teckna, om handlingen belånas i en annan bankinrättning — och då denna lag derjente skulle förorsaka stora svårigheter och måhända rubbningar för dem, som på sina lån hafva borgen af sparbanksstyrelseledamöter för anskaffande af ny borgen, kan jag icke vara med om detta förslag, utau yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr Redelius: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af herr Sven Nilsson. Han sade, att ett antagande af utskottets förslag skulle blifva till stor skada för sparbankerna och menade, att i så fall skulle det komma att saknas dugliga personer till att sköta våra sparbanker och detta af det skäl, att de personer, som säkrast kunde bedöma värdet af lånehandlingar, voro just de som sjelfva behöfde låna; de öfriga voro antingen procentare eller sådana som saknade

Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)

kredit. Jag vet nu visserligen icke i hvad mån herr Sven Nilsson vill hålla på detta sitt yttrande, men det synes mig dock som om han i detta sitt påstående gått något för långt. Jag tror, att det nog finnes andra lämpliga personer, som kunna sköta sparbanker, vare sig såsom direktörer eller tjänstemän, än procentare och sådana som ovilkorligen måste låna sig fram. Dessutom vill jag med anledning af nämnda yttrande fästa uppmärksamheten derpå, att det nu icke är fråga om styrelseledamöternas förmåner, utan derom, att söka i möjligaste måtto betrygga de fattiges sparpennningar, och för det stora målets vinnande anhåller jag om bifall till utskottets förslag, stödjande mig för öfrigt på hvad som yttrats såväl från statsrådsbanken som af flere andra talare, som framställt samma yrkande som jag.

Med herr *Redelius* förenade sig herrar *Andersson* i Hakarp, *Andersson* i Löfhult, *Wieslander*, *Söderblom*, *Larsson* i Mörtlösa och *Odell*.

Herr *Andersson* i Skeenda: Enligt mitt förmenande går det nu föreliggande lagförslaget, som afser att ledamot af sparbanksstyrelse icke får gå i borgen för andra eller der taga lån utan betryggande realsäkerhet, just i den rätta riktningen. Man kan nemligen icke föreställa sig, hvilka svårigheter kunna uppstå deraf, att styrelseledamöterna hafva lån i sparbanken. Om de icke sjelfva kunna fullgöra sin betalningsskyldighet, så att de icke i rätt tid erlägga ränta och amortering, så är det nästan omöjligt för sparbankens ordförande att komma någon hvart med de andra hvilka icke fullgjort sin skyldighet. Jag har många års erfarenhet af denna sak. Man kan icke heller indrifva penningar af andra gäldenärer, då styrelseledamöterna icke sjelfva fullgjort sina skyldigheter. I min ort hafva vi därför gjort upp förslag till vissa föreskrifter, såsom att styrelseledamot icke får gå i borgen, och dessa stadgar hafva vi fått fastställda af Konungens befallningshafvande. Jag anser för öfrigt, att det är en fördel för dessa personer att slippa gå i borgen och ingen kommer att anmoda dem derom, då man vet, att de icke få teckna sådan, när de äro styrelseledamöter i sparbank. Möjligen kan denna lag vålla, att det blir svårt att få styrelseledamöter. Jag vet nu visserligen icke, huru lagen kan komma att tillämpas, antingen så att de, som ingått borgensförbindelser eller sjelfva hafva lån, icke äro valbara till styrelseledamöter, eller så att de efter valet icke få teckna borgen eller taga lån. Skulle det förra vara fallet, blir det nog rätt svårt att få lämpliga sådana, men detta torde i alla fall icke medföra någon *synnerlig* olägenhet; hufvudsaken är, att man får en lagbestämmelse om att sparbanksstyrelseledamot icke får teckna borgen eller taga lån utan full betryggande realsäkerhet. Då detta nu vinnes genom utskottets förslag, skall jag yrka bifall dertill.

Herr *Lasse Jönsson*: Det är ganska svårt att uppträda emot detta lagförslag, då det nästan ser ut som om man i allmänhet vore af den tanken, att man af dem, som sutto i sparbankernas styrelse, kunde vänta snart sagdt hvilket bedrägeri som helst, men jag hemställer,

huru vida det kan vara riktigt att hysa sådana åsigter. Då af landets alla sparbanker,* som nyss af en talare uppgåfvos vara 386 stycken, icke, såvidt jag vet, mer än en enda handhafts så, att insättarne derpå förlorat, kan man väl icke tala om, att den fattige genom sparbankerna förlorar sina små besparingar. Jag tror tvärt om, att allmänheten står i tacksamhetsskuld till dessa sparbanker för deras verksamhet, och man bör därför icke uttala något klander mot sparbankernas styrelseledamöter på landet. De hafva af ren patriotism uppoffrat mycken både tid och möda för dessa inrättningar, vecka efter vecka gjort resor för att rådgöra och besluta om bankernas angelägenheter och allt utan ett öres ersättning därför. Då alltsedan 1820, då den första sparbanken hos oss började sin verksamhet, inga sådana falskari förekommit att insättarne förlorat mer än vid en enda af de nu till 386 uppgående sparbankerna, synes det mig som om man nu icke behöfde vidtaga de nu föreslagna reglementariska bestämmelserna. Herr finansministern sade visserligen, att dessa sparbanker nu tagit sådan oerhörd utveckling, att lagstiftningen måste ingripa för att förhindra möjligen uppkommande missbruk, och han uttalar i den kongl. propositionen ett slags beklagande, öfver att man f. n. icke kunde gå längre än regeringen här föreslagit, men man hade att vänta vidare åtgärder i samma riktning. Jag tror dock att, om man slår in på denna väg, skall man reglementera ihjel dessa sparbanker på samma sätt som det förut skett med andra frivilliga inrättningar. Man må därför icke nu förhastas sig och låta uppröra sig af att en enda sparbank kommit på obestånd. Då borde man lika väl stifta sådana bestämmelser för privatbankerna, därför att vid några af dem stölder eller bedrägerier samt falsk bokföring m. m. förekommit. Men icke skall man väl därför ropa "korsfäst" öfver dem alla och fördöma allesammans.

Jag har, såsom sagdt, många gånger beundrat de uppoffringar både af tid och penningar, som folk gjort för dessa sparbankers skull. Man är också i allmänhet tacksam för att få insätta sina besparade styfrar i socknens sparbank, utan att behöfva gå lång väg med dem. Vi hafva visserligen postsparbanken, och den är nog bra, när man vill *insätta* penningar, men om t. ex. den, som insatt medel der, dör, fordras det så många formaliteter för att få ut penningarne, att man drager sig för att insätta dem der, och dessutom är postsparbankens ränta lägre än de vanliga sparbankernas.

Huru jag än ser saken, kan jag icke finna annat än att detta skulle blifva ett steg till att reglementera ihjel sparbankerna, och jag skall därför också yrka afslag på utskottets förslag.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag. Jag hade visserligen önskat en liten förändring af lagens redaktion, men då förslaget redan är antaget af Första Kammaren och jag icke vill riskera hela lagförslaget fall, skall jag rösta för detsamma sådant det nu föreligger.

Här har redan anförts så goda skäl för detta lagförslag, att jag icke skall upptaga tiden dermed. Jag ber dock få fästa uppmärksam-

Angående tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 okt. 1875.
(Forts.)

Angående
tilläg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)

heten på det högst betänkliga sätt, hvarpå sparbankerna uppmuntra borgenssystemet. Andra banker söka inskränka detta system så mycket som möjligt, och det har till och med inom denna kammare väckts motion om att helt och hållet förbjuda detsamma. Sparbankerna befordra det emellertid på allt sätt, och en talare har redan påpekat huru stor del af sparbankernas lån äro utlemnade endast mot borgen. För riksbanken finnes såsom bekant en föreskrift att hvarken fullmäktige, ledamöter i styrelserna för afdelningskontoren eller bankens tjänstemän få i riksbanken upptaga lån eller gå i borgen för sådana, utan vilja de låna derstädes, kan detta ske endast derigenom att de ställa hypotek såsom säkerhet för lånet. Min erfarenhet deraf, och jag vågar nästan säga alla tjänstemännens i riksbanken, är den att man icke skulle önska, att detta stadgande borttoges. Både styrelsen och tjänstemännen hafva nemligen funnit sig väl af detta förbud.

Om man nu på detta sätt skulle kunna få in i sparbankerna realsäkerheter i stället för skuldsedlar med säkerhet af borgen, vore detta en stor fördel. Inom min hemtrakt finnes en sparbank, der man från början tagit det steget att bestämma, att hvarken styrelsens medlemmar eller tjänstemän i sparbanken få hafva lån i banken eller ingå borgen för sådana lån utan att det äfven ställes betryggande realsäkerhet. Man var äfven der först i stark frestelse att göra utlåningar emot borgen, emedan man dermed kunde vinna högre ränta än om man skulle inköpa statens och hypoteksbankens obligationer, men snart fann man dock att detta senare vore klokare. Ty man måste se till, att dessa sparbanker kunna äfven under svåra tider uppfylla sina förbindelser. Om man då har under sådana tider medlen utlånade uteslutande inom området för sparbankens verksamhet, så blir följden den, att när sparbanken skall utbetala de insatta beloppen, måste banken drifva in dessa belopp inom detta samma område, hvarigenom under svåra tider svårigheterna komma att än mer ökas. Och således i den mån man hjälper somliga, stjelper man lika många andra. Derfor tror jag också, att man bör ställa så till, att sparbankerna såsom säkerhet för sina utlåningar kunna erhålla goda värdepapper, obligationer och dylikt, så att icke bankerna under svåra tider geuast nödgas drifva in sina fordringar. Icke heller anser jag, att sparbanksdirektionerna äro till för att bereda åt dess medlemmar tillfälle att få låna i sparbankerna eller ingå borgen för lån derstädes, utan i de små insättarnes intresse, och då i min tanke här föreligger ett förslag till ytterligare befästande af den säkerhet, som dessa små insättare otvifvelaktigt hafva rätt att fordra, att staten tillser att de erhålla, då de ej sjelfva äro i stånd att kontrollera bankens säkerhet, tror jag att vi böra begagna tillfället att biträda det förslag, som nu föreligger, och till hvilket jag yrkar bifall.

Herr *Petersson* i Boestad instämde med herr vice talmannen.

Herr *Jansson* i Krakerud: Då det är fråga om att antaga eller förkasta ett föreliggande lagförslag, så ställer jag alltid till mig sjelf den frågan: hvad är det nu som inträffat eftersom vi här få ytterligare

ett nytt lagförslag? Sedan jag ställt till mig denna fråga, söker jag sätta mig in i utskottets motiv och tillse, hvilka skäl som der äro anförda för den ifrågasatta förändringen. På samma sätt har jag gått till våga äfven nu, men jag måste för min del erkänna, att jag dervid icke funnit några skäl för det föreliggande förslaget, utan tvärt om att hvad utskottet anført såsom skäl snarare bort föranleda till förslagets afstyrkande. Utskottet säger på 13:de sidan, att "utskottet erinrar att genom lag den 31 december 1888 § 7 i förordningen angående sparbanker ändrats derhän, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande har att *ärligen* sjelf eller genom ombud taga kännedom af sparbanks räkenskaper, protokoll och lånehandlingar, hvilken bestämmelse torde göra samma nytta som den af motionären föreslagna föreskrift om en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utsedd persons deltagande i den årliga revisionen".

Om lagutskottet denna gång följt sin vanliga taktik, skulle det sagt, att då vi så nyligen som 1888 antagit en lag rörande sparbankerna, synes det lagutskottet såsom vi borde se till hur nämnda lag kommer att verka innan vi antaga någon ny. Men något sådant återfinnes icke i lagutskottets utlåtande denna gång, utan i stället framkommer lagutskottet med tillstyrkan af det förevarande praktiska förslaget. Jag säger med rätta, att lagförslaget är *opraktiskt*, ty det innehåller endast att ledamot i sparbanksdirektion eller styrelse icke får *taga* lån i banken eller för lån, som der *tages*, gå i borgen, men det hindrar dem likväl icke att utgå, medan de taga lån, och sedan inväljas, då få de fortfarande vara skyldige, huru mycket som helst. Den förbättring af förhållandena, som utskottet ansett denna lag skola medföra, kan jag sålunda ej se skola deraf blifva följden.

Vice talmannen talade om, att om man fortfarande finge låna så mycket penningar *emot borgen* i dessa sparbanker som nu är fallet, skulle bankerna icke under dåliga tider kunna honorera sina förbindelser. Men det är ju icke fråga om att hindra allmänheten att mot borgen låna pengar, frågan gäller ju endast sparbanksstyrelsen och att denna styrelse icke skall komma att begå några missgrepp anser jag vara så mycket mindre farligt som ju Konungens befallningshafvande hafva att taga kännedom om sparbankers räkenskaper. De som i dag talat för förslaget, hafva icke heller kunnat visa sig att detsamma är af särskildt behof påkalladt eller att dess antagande skulle leda till det resultat, som dermed skulle afses. Jag tror, att frågan i sjelfva verket har en ganska ringa betydelse, och att man från det håll, hvaremot det nu är fråga att lagstifta, icke har något att riskera för sparbankernas soliditet. Men deremot kan man misstänka, att förslagets antagande skulle leda till, att endast penningemän inkomme i sparbanksstyrelserna, och man vet allt för väl att de, som hafva pengar till utlåning, önska hålla räntan uppe så högt som möjligt.

Man har sagt, att här gäller det att skydda den fattiges sparpenningar, hvilka blifvit i dessa sparbanker insatta, och att, om styrelseledamöterna i dessa banker sjelfva finge låna pengar der, så skulle de fattige blifva af med sina penningar. Men om man jemför hvad de fattige förlorat på sparbanker med de förluster, som de gjort

Angående tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 okt. 1875. (Forts.)

*Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)*

af medel, som de haft inestående hos de stora gods- och bruksegarne, så äro de förluster, som gjorts på sparbankerna, en försvinnande obetydlighet, och det kunde i min tanke vara mera skäl att stifta t. ex. en lag af innehåll, att de gods- och bruksegare, som hade sina egendomar in-tecknade till mera än femtio procent af taxeringsvärdet, icke skulle hafva rätt att hafva sina fattiga underordnades penningar hos sig inestående. Detta tror jag vore ett sätt att skydda de fattiges sparpennningar, men deremot tror jag icke detta mål vinnes genom antagande af detta förslag.

Jag tror därför att man bör se tiden an och yrkar afslag på det förevarande förslaget.

Herr Friherre von Schwerin: Ingen kan vara lifvigare än jag öfvertygad om, att något måste göras för att betrygga de stora belopp, som nu inestå i våra sparbanker, — belopp som uppgå till öfver ett par hundra millioner kronor och som ungefär motsvara hela vår stats-skuld. Denna fråga har stått länge på dagordningen och måste lösas på ett eller annat sätt. Men jag tror icke detta förslag vara det rätta sättet att lösa frågan. Jag ber deremot att i korthet få påpeka, att det vore mycket nyttigare att placera en del af dessa behållningar i t. ex. statsobligationer. Härom finnes ingen föreskrift för närvarande, men detta förhållande bör ändras, och vunnnes dermed icke blott den fördelen, att insättarnes medel blefve bättre tryggade, utan att man äfven finge ett tillfälle att placera den svenska statsskulden inom landet. Vidare tror jag det vara nödvändigt att få något stadgande om sättet, hvarpå våra sparbankers styrelser böra tillkomma. Det finnes väl en del föreskrifter i denna väg, men i sjelfva verket går det till på det sättet, att styrelserna komplettera sig sjelfva, hvarigenom uppstå kottistryrelser. Det förslag, som nu föreligger, har här uppkallat talare af skilda meningar, och jag tror det därför icke vara ur vägen att uppskjuta förslagens antagande till dess man närmare hunnit pröfva saken. Det är ingen fara för att ej frågan återkommer och till dess kunde vi måhända hafva att förvänta förslag till en reviderad sparbankslagstiftning i dess helhet. Jag tror det därför vara bäst, att förslaget nu förkastas. Det är väl sant, att borgen är skadlig i många fall, men det ges en mängd förhållanden på landet, som nödga till användning af borgenslån. Folk finnas, som behöfva ett litet lån för att uppsätta en liten verkstad, en smedja eller dylikt, och någon måste gå i borgen för lånet. De, som då äro i tillfälle att lemna en sådan liten borgen, sitta ofta i sparbankens styrelse, och det kan då vara ganska godt om de ej hindras gå i borgen för ett sådant litet lån.

Då tiden är så långt framskriden skall jag inskränka mig till det sagda. Jag ber att för närvarande få yrka afslag på det föreliggande förslaget.

Herr Nilsson i Sorröd: Jag kunde egentligen hafva inskränkt mig till att instämman med dem, som yrkat afslag å det föreliggande lagförslaget, men efter som jag nu fått ordet, skall jag be att något få redogöra för mina åsikter i denna fråga.

Då sparbankerna i landtkommunerna hufvudsakligen äro af dess stiftare inrättade för att dels emottaga och göra räntebärande mindre belopp, inbesparade af barn och arbetsfolk, samt dels ock för att genom dessa medel tillhandagå lånebehöfvande inom kommunerna med mindre lån, får väl detta anses såsom en god afsigt. Men med den här föreslagna förändringen fruktar jag, att, så välbetänt och för sparbankens trygghet den än kan anses vara, derigenom dock kommer att uppställas ett hinder, som å många ställen torde gifva dödsknäcken åt de s. k. sockensparbankerna. Jag vill med några ord söka gifva förklaring hvarför jag kommit till denna åsigt.

*Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875.
(Forts.)*

Det är ju för allom känt, att der en sparbank inrättas, så, om icke alltid initiativet tages af de mest solida inom det samhälle, den anses tillhöra, indrages ändå alltid en del af de bäst kvalificerade i dess styrelse och förvaltning. Jag tänker mig nu, att om inom en kommun en sparbank blifver inrättad och dess förvaltning handhafves af de solidaste personer inom samma kommun, men dessa personer icke få ingå borgen för lånebehöfvande på andra villkor än de af utskottet här föreslagna, det torde komma att efterhand ställa sig ganska svårt att kunna utlåna de insatta medlen, ty dels lär det blifva ett ringa fåtal sparbanksdirektörer, som vilja underkasta sig besväret att, för ingången borgen af några hundra kronor för en och annan torpare eller mindre hemmansägare, ställa såsom kontra säkerhet in-teckning under halva taxeringsvärdet af sin fastighet, och dels torde ett ännu mindre fåtal finnas, som, derest de så önskade, skulle vara i tillfälle att åstadkomma en sådan säkerhet, men ändå på sin ort kunna anses såsom solida personer. Följden häraf skulle enligt mitt förmenande blifva, att efter någon tids förlopp det skulle blifva svårt för lånebehöfvande att anskaffa sådan säkerhet, som ej direktionen kunde anses betryggande. Vi få komma i häg, att det icke är nog med att inbesparade penningar insättas i en sparbank; de böra äfven, om bankens verksamhet skall kunna fortsättas, utlånas och såmedelst göras fruktbärande. Ett annat skäl, hvarför jag icke anser förslaget antagligt, är, att, då de som äro direktörer i en sparbank icke i samma bank kunna vare sig erhålla lån eller ställa sig som löftesmän, följderna häraf torde komma att blifva den, att de, såväl för sina egna behof som ock för den hjälp och tjenstvillighet de vilja utföra för andra, hänvända sig till någon annan sparbank, under det kanhända deras egna sparbankemedel torde komma att blifva skrinlagda eller i bästa fall — ofta i förening med ränteförlust och besvär — insatta på giro eller deposition i någon privatbank. Och vidare. Om detta utskottets förslag skulle blifva lag, frukar jag att säkerheten icke derigenom skulle blifva mycket större för det. Ty då man icke finge låna i den bank man sjelf tillhörde, finge man vända sig till en annan och denna banks förtroendemän i sin ordning till en annan sparbank o. s. v., hvarigenom det efter hand torde blifva mångdubbelt svårare att pröfva och bedöma den erbjudna säkerheten än hvad nu är förhållandet.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag afslag å såväl Kongl. Maj:ts som utskottets förslag.

Angående
tillägg till
förordningen
angående
sparbanker
den 1 okt.
1875
(Forts.)

Herr Bengtsson i Gullåkra: Innan jag går vidare, ber jag få förutskicka den anmärkningen, att jag sjelf hvarken är direktör eller delegare i någon sparbank och att jag således icke talar i egen sak; men det synes mig som om de uttalanden, som blifvit gjorda mot de nuvarande sparbankerna och deras styrelse, varit af den beskaffenhet att de ej med tystnad kunna förbigås.

För min del vill jag gerna vara med om en sträng lagstiftning rörande sparbankerna, en lagstiftning som går i den riktningen att den bättre skyddar insättarnes rätt än hvad nu är förhållandet. Men det synes mig dock icke välbetänkt att nu antaga det föreliggande förslaget. Jag tror att man derigenom icke skall åstadkomma något annat än att köra bort ur styrelserna en del af de personer, som nu sköta sparbankerna och som hafva verkligt intresse för deras framtid utan att åstadkomma någon bättre säkerhet för insättarne. Vill man trygga insättarne mot förluster, tror jag för min del att lagstiftningen bör gå i den riktningen, att man ålägger dessa sparbanker att underställa sina reglementen Kongl. Maj:ts pröfning, att man ålägger dem att anskaffa en grundfond, som uppgår till viss procent af det rörelsekapital, hvarmed de drifva sin rörelse, samt att man tillser att revisionen blir så sträng som möjligt. Derpå skall jag gerna gå in. Men att till lön åt de personer, som hittills nedlagt så mycket arbete på inrättande och skötande af de nuvarande sparbankerna, som, säga hvad man vill, hafva åstadkommit mycket godt, bestämma, att dessa icke skola få samma förmån inom sparbanken i afseende på lånsförhållande som andra personer, oaktadt de kunna ställa lika god säkerhet, derpå kan jag icke gå in.

Jag yrkar därför afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Berga och *Andersson* i Örstorp.

Herr Elowson: Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på våra lifvränteanstalter. I reglementena för dem är det gemenligen stadgadt, att styrelseledamöter och suppleanter icke få i dessa anstalter upptaga lån. Erfarenheten har visat, att dessa bestämmelser varit kloka och ändamålsenliga.

För min del vill jag icke tillåta mig uttala något klander mot någon ledamot i sparbankstyrelse, men jag anser den grundsatsen fullkomligt riktig, att en ledamot i styrelsen af en bank icke bör befatta sig med upptagandet af lån i denna bank. Hvilka anordningar man än må vidtaga i afseende på omorganisation af sparbankerna, så bör den bestämmelsen vara en af de konstitutiva.

Derför förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till det nu föreliggande lagförslaget.

Herr *Persson* i Heljebol förklarade sig instämma med herr Elowson.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner

dels på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Röstsedlarne uppräknades i vanlig ordning och visade 129 ja mot 45 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,⁴⁷ e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.